

Noora Palomäki

Valokuvataiteilijoille suunnatun
ammattilaistapahtuman kehittäminen
Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kulttuurituottaja AMK

Kulttuurituotannon koulutusohjelma

Opinnäytetyö

19.5.2016

Tekijä Otsikko	Noora Palomäki Valokuvataiteilijoille suunnatun ammattilaistapahtuman kehittäminen (Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivä)
Sivumäärä Aika	49 sivua + 2 liitettä 19.5.2016
Tutkinto	Kulttuurituottaja AMK
Koulutusohjelma	Kulttuurituotanto
Suuntautumisvaihtoehto	-
Ohjaaja	Lehtori Kimmo Kainulainen
<p>Tämä opinnäytetyö on tapaustutkimus, jonka tavoitteena on tuottaa konkreettisia ehdotuksia Suomen valokuvataiteen museon valokuvaajille suunnatun ammattilaistapahtuman eli Portfoliopäivän kehittämisen tueksi. Työ on avoin kehittämishanke, jolloin kehittämisen kohteet täsmentyvät vasta tutkimustyön edetessä.</p> <p>Opinnäytetyön teoriapohja koostuu palveluista ja palvelutuotteen eri tasoista. Tavoitteena on Suomen valokuvataiteen museon palvelukokonaisuuden jäsentäminen sekä Portfoliopäivän sijoittaminen siihen. Lisäksi työn teoriaosuus tarkastelee Portfoliopäivää eräänlaisena museoalan palvelutuotteena sekä paneutuu tapahtumaan liittyviin ydin-, tuki- ja lisäosiin.</p> <p>Käytettyjä aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä tässä opinnäytetyössä ovat vertaisanalyysi, aineistolähtöinen sisältöanalyysi sekä puolistrukturoitu teemahaastattelu. Vertaisanalyysiä käyttämällä luodaan pohjaa varsinaiselle kehittämistyölle, ja sisältöanalyysi toimii puolestaan palvelun asiakkaiden toiveiden ja tarpeiden kanavana. Lisäksi viimeisenä käytetty teemahaastattelu kokoaa edellä mainittujen menetelmien tuloksia yhteen peilaten niitä Portfoliopäivän nykytilaan ja kehittymismahdollisuuksiin.</p> <p>Tutkimustyön tulokset osoittavat, että Portfoliopäivän ydin-, lisä- ja tukiosia kehittämällä tapahtumasta voitaisiin tehdä asiakkaitaan eli valokuvataiteilijoita yhä paremmin palveleva kokonaisuus. Tuloksissa huomioidaan palvelun sekä uudet että vanhat asiakkaat, kuin myös viime vuonna herännyt kansainvälinen kiinnostus tapahtumaa kohtaan. Erityisesti pohditaan Portfoliopäivän muuttamista monipäiväiseksi tapahtumaksi, järjestämistä toisen tapahtuman yhteydessä, yleisölle avoimen iltatapahtuman kehittämistä, asiantuntijavalintoihin panostamista, tapahtumapäivän ohjelman rakennetta ja aikataulutusta sekä keskusteluvaisemman ilmapiirin luomista. Tuloksien keskeisintä antia on yhtä lailla se, miten kustannustehokkuutta voitaisiin parantaa tapahtuman muuttamisella maksulliseksi tai sponsoreiden ja muiden yhteistyötahojen mukaan ottamisella.</p> <p>Tämän opinnäytetyön teoriapohja, menetelmät sekä tulokset ovat sovellettavissa useimpien kulttuurialan organisaatioiden käyttöön, jotka kokevat tarpeekseen palvelutuotteensa tai jonkin sen osa-alueen kehittämisen.</p>	
Avainsanat	valokuvataide, portfoliokatselmus, ammattilaistapahtuma, palvelutuote

Author Title	Noora Palomäki The Development of a Professional Event for Photographic Artists (The Finnish Museum of Photography's Portfolio Day)
Number of pages Date	49 pages + 2 appendices 19 May 2016
Degree	Bachelor of Culture and Arts
Degree programme	Cultural Management
Specialisation option	-
Instructor	Kimmo Kainulainen, Senior Lecturer
<p>My Bachelor's thesis is a case study. The goal was to produce solid suggestions on how the Finnish Museum of Photography should develop their professional event called "Portfolio Day". My thesis was also an open development project, which means that the objects to be developed were clarified while the project proceeded.</p> <p>The theory base of my thesis consists of services and different kinds of service product levels. The goal is to perceive the service package of the Finnish Museum of Photography and Portfolio Day's role in it. In addition, the theory sees the Portfolio Day as a certain kind of museum service product and therefore, concentrates on those service product levels.</p> <p>To gather and analyze data, I used three different kinds of techniques: benchmarking, data-driven content analysis and semi-structured theme interview. Benchmarking created the base for my development project, while data-driven content analysis revealed the needs and wishes of the customers (photographic artists). The last technique, theme interview, gathered together the results of the previous techniques.</p> <p>The results of my thesis show that by developing the Portfolio Day's service product levels it would be possible to make it an even better professional event for its customers. The results observe both the old and the new customers, as well as the international interest. Nevertheless, the results concern the ways of improving the cost-efficiency of the Portfolio Day.</p> <p>The theory base, techniques and results of my thesis can be applied whenever a culture based organization needs to develop one of their service products or parts of their service products.</p>	
Keywords	photographic art, portfolio review, professional event, service product

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Suomen valokuvataiteen museo	3
2.1	Suomen valokuvataiteen museo vuonna 2015	4
2.2	Portfoliopäivä	5
2.2.1	Portfoliopäivä vuonna 2015	7
3	Kehittämistyön näkökulma	10
3.1	Perusteet palveluista	10
3.2	Palvelutuotteen tasot	12
3.3	Portfoliopäivä osana Suomen valokuvataiteen museon palveluita	14
4	Kuinka Portfoliopäivää tulisi kehittää?	17
5	Tapaustutkimuksessa käytetyt menetelmät	18
5.1	Vertaisanalyysi	19
5.2	Aineistolähtöinen sisältöanalyysi	21
5.3	Puolistrukturoitu teemahaastattelu	23
6	Tapaustutkimuksen tulokset	25
6.1	Vertaisanalyysistä pohjaa kehittämiselle	25
6.2	Sisällön analyysistä asiakkaiden tarpeita ja toiveita	27
6.2.1	Portfoliopäivän vahvuudet	29
6.2.2	Portfoliopäivän heikkoudet	29
6.2.3	Portfoliopäivän mahdollisuudet	30
6.3	Teemahaastattelusta kokoava menetelmä	31
7	Johtopäätökset ja kehittämissuositukset	37
7.1	Ydinosan kehittäminen	38
7.2	Lisä- ja tukiosien kehittäminen	41
7.2.1	Vahvuuksien turvaaminen	41
7.2.2	Heikkouksien poistaminen	42
7.2.3	Mahdollisuuksien jalostaminen	43
8	Pohdinta	45
	Lähteet	48

Liitteet

Liite 1. Vertaisanalyysin toimijoiden portfoliokatselmuksien nettisivut

Liite 2. Teemahaastattelun runko

1 Johdanto

Idea opinnäytetyöhöni syntyi syksyllä 2015 suorittaessani viimeistä työharjoitteluani Kaapelitehtaalla Suomen valokuvataiteen museossa. Pääasiallinen toimenkuvani tuolloin oli toimia museon vuosittaisen valokuvataiteilijoille suunnatun ammattilaistapahtuman Portfoliopäivän tuottajana. Työskentelin tiiviisti tapahtuman parissa elokuun viimeiseltä viikolta lähtien lokakuun loppuun saakka ja näin ollen pääsin näkemään tapahtuman koko elinkaaren aina valokuvataiteilijoiden avoimen haun organisoimisesta tapahtuman jälkeiseen palautteen keräämiseen asti. Jo tuolloin sain käsityksen, että Portfoliopäivän tuotannossa on uudistettavaa – tai ainakin kehitettävää. Parin kuukauden tiukka tuotantoaikataulu ei kuitenkaan mahdollistanut tapahtuman suurpiirteistä kehittämistä vielä sinä vuonna, mutta idea opinnäytetyöstä sai alkunsa.

Aloittaessani tapahtuman tuottajana ja käytyäni läpi edellisten Portfoliopäivien jälkeen kerättyjä palautteita huomasin välittömästi, että tapahtumalla on selkeästi tilausta valokuvataiteen kentällä Suomessa. Tähän mennessä kuutena vuotena järjestetty tapahtuma on saanut vuosien varrella osakseen niin kiitosta kuin parannustoiveitakin. Vuodelta 2012 jäi erityisesti mieleeni palaute, jonka kautta kiteytyy mielestäni myös tapahtuman tarpeellisuus erinomaisesti. Tapahtumaan osallistunut valokuvataiteilija kertoi, kuinka valokuva-alan opinnoista valmistumisen jälkeen tippuu helposti ”palautetyhjiöön”. Hänen mukaansa Portfoliopäivä paikkaa tätä vajetta kiitettävästi. Yhtä lailla tapahtuma on tärkeä valokuvataiteilijoille, jotka ovat jo toimineet alalla pidempään. Palautteista kävi nimittäin myös ilmi, että valokuvataiteilijan työn luonteelle on tyypillistä yksin tekeminen ja välillä peräti omalle työskentelylle sokeaksi tuleminen. Tällöin ulkopuolinen alaan perehtynyt näkemys saattaa auttaa eteenpäin.

Vuosina 2008–2010 opiskelin itsekin luovaa valokuvausta ja kuvajournalismia sekä Lahdessa että Helsingissä. Huomasin tuolloin, että erityisen haastavaksi koin juurikin omista töistäni puhumisen. Oli sitten kyseessä opettajan tai muiden opiskelijoiden kanssa käytävä keskustelu, saati oman työn julkinen esittely luokan edessä, stressitasot kasvoivat lähes poikkeuksetta. Toisinaan saatu palaute sai ahdistumaan entisestään, toisinaan se antoi lisäpontta omaan työskentelyyn. Ennen kaikkea se kuitenkin herätti tunteita, jotka useimmiten johtivat kehittymiseen eri tasoilla – niin konkreettisesti kuin henkisesti. Sen jälkeen näin oman työni jälleen uusin silmin, ja palautteenkin vastaanottaminen seuraavalla kerralla tuntui jo huomattavasti luontevammalta. Täten koen, että puhuminen

omasta taiteellisesti työskentelystä ja sitä kautta kehittyminen helpottuu vain ja ainoastaan omista töistä ja työskentelystä *puhumalla*. Tähän tarpeeseen Portfoliopäivä ja sen kaltaiset eri taidealojen edustajille suunnatut ammattilaistapahtumat ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Suomen valokuvataiteen museo on järjestänyt Portfoliopäivää vuodesta 2010 lähtien, ja tapahtuma on pysynyt melko lailla muuttumattomana pieniä tekijöitä lukuun ottamatta. Mikäli Portfoliopäivä mieli säilyttää asemansa Suomen johtavana valokuvataiteen portfoliokatselmuksena, olisi sen kehityttävä, jotta valokuvataiteilijoiden kiinnostus tapahtumaa kohtaan säilyy. Yhtä lailla tapahtuman on tarjottava tulevaisuudessa jotain uutta siihen jo aiemmin osallistuneille. Myös viime vuonna herännyt aiempia vuosia laajempi kansainvälinen kysyntä Portfoliopäivää kohtaan loi osaltaan tarpeita, joihin tapahtuman olisi toivottavaa pystyä vastaamaan tulevaisuudessa entistä paremmin.

Opinnäytetyöni on avoin kehittämishanke, jolle ei määritelty alun perinkään kovin tarkkoja raameja. Täten kehittämisen kohteet täsmentyvät vasta työn edetessä. Luonteeltaan työni on tapaustutkimus, jossa pureudun erityisesti Portfoliopäivän toimintaideaan ja palvelukokonaisuuteen sekä asemaan osana Suomen valokuvataiteen museon palveluita. Opinnäytetyön teoriapohja kostuu tällöin palveluista, palvelutuotteen eri tasoista, Suomen valokuvataiteen museon palvelurakenteen jäsentämisestä sekä Portfoliopäivän sijoittumisesta kokonaisuuteen. Tarkoitukseni on ymmärtää syvällisesti Portfoliopäivää osana Suomen valokuvataiteen museon palvelukokonaisuutta ydin-, tuki- ja lisäpalveluita koskevien teorioiden kautta ja tämän jälkeen erilaisia aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä käyttämällä löytää konkreettisia ehdotuksia vastaamaan tapahtuman kehitystarpeita tulevia vuosia ajatellen.

Käytettyjä menetelmiä tässä työssä ovat: vertaisanalyysi, aineistolähtöinen sisältöanalyysi sekä puolistrukturoitu teemahaastattelu. Näiden eri menetelmien kautta hahmotetut tulokset on esitelty luvussa 6 ja yhä edelleen luku 7 kokoaa tuloksien kautta nousseita johtopäätöksiä ja kehittämissuhteita. Työhöni ei kuitenkaan sisälly ehdotuksien ja ideoiden toimeenpanemista, vaan niiden käyttäminen tai yhtä lailla käyttämättä jättäminen annetaan tapahtuman järjestäjien arvioitavaksi tulevia vuosia ajatellen. Tämä opinnäytetyö, sen teoriapohja ja tulokset ovat sovellettavissa useimmissa kulttuuriorganisaatioissa, jotka kokevat tarpeekseen joko palvelunsa tai jonkin sen osa-alueen kehittämisen.

2 Suomen valokuvataiteen museo

Portfoliopäivän järjestäjätaho Suomen valokuvataiteen museo on valtakunnallinen erikoismuseo, jonka pääasiallisena tehtävänä on suomalaisen valokuvataiteen ja valokuvakulttuurin edistäminen ja vaaliminen. Museo sijaitsee Helsingin Ruoholahdessa, ja sen toiminta lähti liikkeelle vuonna 1969 valokuva-alan järjestöjen aloitteesta. Nykyisin museon toiminnasta vastaa Suomen valokuvataiteen museon säätiö, jota puolestaan ohjaavat vuoden 2007 kokoelmapolitiikka sekä Museoviraston kanssa tehty nelivuotinen sopimus kaudelle 2014–2017. Opetusministeriö ja Helsingin kaupunki toimivat museon päätukijoina, joista jälkimmäinen myös tarjoaa Kaapelitehtaan tilat museon käyttöön. (Suomen valokuvataiteen museon nettisivut 31.3.2016; Suomen valokuvataiteen museon säätiön toimintakertomus 2015, 1.)

Suomen valokuvataiteen museon johtajana on toiminut vuodesta 2009 lähtien Elina Heikka. Museon nykyiseen hallintoon kuuluvat Carolina Ansinn (lakimies, Museovirasto), Boris Fagerström (valokuvaaja), Vesa Hongisto (osastonhoitaja, Museovirasto), Arja Miller (intendentti, Nykytaiteen museo Kiasma), Pirje Mykkänen (valokuvaaja, Nykytaiteen museo Kiasma), Veikko Nurminen (valokuvaaja) ja Ida Pimenoff (valokuvaaja, Valokuvataiteilijoiden liitto ry). Vakituista henkilökuntaa museossa oli yhteensä neljätoista vuoden 2015 päättyessä. Määräaikaisina eli eri projektien työntekijöinä tai harjoittelijoina toimi 14 henkeä vastaten samalla noin viidestä henkilötyövuodesta. Tämän lisäksi työpaja- ja museo-oppaina työskenteli viisi tuntipalkkaista opasta. Harjoittelijoita museolla oli vuoden 2015 aikana yhteensä 12. (Suomen valokuvataiteen museon nettisivut 31.3.2016; Suomen valokuvataiteen museon säätiön toimintakertomus 2015, 2.)

Näyttelytoimintansa kautta Suomen valokuvataiteen museo esittää sekä suomalaista että kansainvälistä nykyvalokuvausta tuoden esille myös niiden monimuotoista historiaa. Museon näyttelytilat sijaitsevat Kaapelitehtaan G-päädyn ensimmäisessä kerroksessa, ja ne kattavat pinta-alaltaan noin 800 neliometriä. Erilaiset kohdeyleisöt on huomioitu museon näyttelytoiminnassa, ja museopedagogiikka tukee sekä tuottaa useita erilaisia valokuva- ja mediakasvatushankkeita. Yleisötyön tehtävänä Suomen valokuvataiteen museossa onkin valokuvaan liittyvän oppimisen, tekemisen ja kokemisen edistäminen ja tukeminen sekä museoympäristössä että jokapäiväisessä elämässä. Täten opastukset, erilaiset työpajat, taiteilijatapaamiset sekä luennot ovat myös olennainen osa museon tekemää monialaista yleisötyötä. (Suomen valokuvataiteen museon nettisivut 31.3.2016.)

Valokuvat liittyvät sekä taiteen että median ja arjen kuvastoihin. Sen vuoksi Suomen valokuvataiteen museon kokoelmissa yhdistyvät taidemuseon ja kulttuurihistoriallisen museon aineistot. Valokuvataide on osa valokuvakulttuuria, jonka kanssa se on jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Valokuvakulttuurin monimuotoisuuden esiintuominen on keskeinen osa museon kokoelmia. (Suomen valokuvataiteen museon nettisivut 31.3.2016.)

Valokuvan eri käyttökulttuurit ilmenevät vahvasti museon kokoelmissa, joihin kuuluu noin 3,7 miljoonaa kuvaa. Sekä suomalainen että ulkomainen aineisto on huomioitu. Kuitenkin erityisesti kotimainen ja nykyaikainen 1900-luvun valokuvataide painottuu museon kokoelmanostoissa. Myös valokuvauksen säilyttämiseen ja konservointiin liittyvissä kysymyksissä museossa koetaan olevan valtakunnallisesti katsoen merkittävää erityisosaamista. Suomen valokuvataiteen museo tekee kokoelmiinsa liittyvää perustutkimusta, tuottaa tutkimuksellisia julkaisuja, edistää kotimaista valokuvatutkimusta yhteistyöhankkeilla, ylläpitää valtakunnallista valokuvatutkijoiden verkostoa sekä jakaa apurahoja Börje ja Dagmar Söderholmin rahastosta. Lisäksi museon toimistotiloissa sijaitsee tutkijoille tarkoitettu valokuva-alan kirjasto. Myös museon ylläpitämä tietokanta suomalaisista valokuvaajista sekä tietokannat ja selvitykset suomalaisista kuva-arkistoista palvelevat valtakunnallista tutkimusta ja kuva-arkistotyötä. Museon kokoelmia on myös tuotu eri kanavien verkkoon mahdollistaen samalla monia yleisötyön avauksia, joiden lähtökohtana ovat kaikkien vapaasti käytettävissä olevat kokoelma-aineistot. Vuonna 2015 museon kokoelmat kasvoivat yhteensä 55 hankintaerällä, joista ostettuja oli kuusi ja lahjoituksena saatuja 49 erää. (Suomen valokuvataiteen museon nettisivut 31.3.2016; Suomen valokuvataiteen museon säätiön toimintakertomus 2015, 1, 3.)

2.1 Suomen valokuvataiteen museo vuonna 2015

Vuotta 2015 Suomen valokuvataiteen museon toiminnassa leimasi erityisesti suomalaisen valokuvauksen mestarin I. K. Inhan syntymän 150-vuotisjuhlavuosi, jota vietettiin aina keväästä vuoden loppuun asti. Lisäksi alkuvuoden näyttelyt, joista erityisesti ajankohtainen säätiörahoitteinen Poliittisen valokuvan festivaali eli PVF ja valokuvaaja Leena Sarasteen näyttely saivat suuret yleisöt liikkeelle. Myös kesä oli vilkas kotimaisen valokuvauksen legendojen Hannele Rantalan ja Ismo Kajanderin näyttelyiden siivittämänä. Toukokuun alussa ryhdyttiin lisäksi myymään museon uutuustuotetta Museokorttia. Helsingin Juhlaviikkojen ohjelmistoon kuulunut Pimiö-näyttely otti puolestaan syksyn suurnäyttelyn paikan ja oli samalla vuoden valokuvahistoriallinen suurhanke. Pimiö-näyttely esitti museon kokoelmakuvia laajemmin kuin kertaakaan kymmeneen vuoteen. Vuosi

2015 oli ennen kaikkea kävijämäärältään museon toiseksi paras, ja sen aikana järjestettiin yhteensä 12 näyttelyä. (Suomen valokuvataiteen museon säätiön toimintakertomus 2015, 1, 6.)

Suomen valokuvataiteen museon kansainvälinen toiminta näkyi selkeästi sekä näyttelyettä muussa toiminnassa, sillä suuria näyttelyitä oli esillä vaikutusvaltaisissa paikoissa enemmän kuin ennen. Esimerkiksi Hampurin valokuvatriennaali sai osakseen paljon mediahuomiota ajankohtaisen aihepiirinsä ansiosta. Lisäksi museon henkilökunta sai useita kansainvälisiä luentopyyntöjä ja asiantuntijakutsuja. Recontres d'Arles -valokuvafestivaali kutsui Heikan ja museon tällä hetkellä työvapaalla olevan intendentin Anna-Kaisa Rastenbergerin asiantuntijoiksi valokuvataiteen portfolio katselmukseensa. Tämän lisäksi vastaavia portfolioarviointeja Rastenberger teki Yhdysvalloissa (FotoFest), Espanjassa (PHotoEspana), Venäjällä (Photoparade in Uglich) sekä Sveitsissä (Plat(t)form). Yleisesti ottaen Suomen valokuvataiteen museo koetaan vahvasti verkottuneeksi kansainvälisellä kentällä sekä arvostetuksi yhteistyökumppaniksi. Lisäksi museo on vakiinnuttanut paikkansa myös verkossa ja sosiaalisessa mediassa, sillä kontaktien määrät Facebookissa, Instagramissa ja Twitterissä ovat kasvaneet huomattavasti. Tähän on osaltaan vaikuttanut museon viestinnän ennestään ammattimaisempi ote. (Suomen valokuvataiteen museon säätiön toimintakertomus 2015, 1, 14.)

2.2 Portfoliopäivä

Portfoliopäivä on Suomen valokuvataiteen museon vuosittain järjestämä ammattilaistapahtuma valokuvataiteilijoille. Museon perustehtävän mukaisesti tapahtumalla pyritään sekä edistämään että vaalimaan valokuvataidetta ja -kulttuuria. Tapahtumaa ajatellen tämä toteutuu käytännössä saattamalla yhteen valokuvataiteilijoita ja taidealan asiantuntijoita keskustelemaan valokuvista ja valokuvauksesta ylipäättänsä sekä solmimaan kontakteja. Ensimmäinen Portfoliopäivä järjestettiin vuonna 2010, ja tähän mennessä tapahtuma on toteutunut kuutena vuotena. Tapahtuma on elänyt jonkin verran vuosien aikana, mutta sen konsepti on melko pitkälti pysynyt samanlaisena. Vastuu tuotannosta on yleensä vaihdellut joko vakituiselta työntekijältä tai työharjoittelijalta toiselle. Viimeisin Portfoliopäivä järjestettiin lokakuussa 2015, jolloin toimin tapahtuman tuottajana työharjoitteluni kautta.

Portfoliopäivään järjestetään Suomen valokuvataiteen museon nettisivujen, sosiaalisen median sekä postituslistojen kautta yleensä pari viikkoa kestävä avoin haku, jonka kautta

mukaan valikoituu noin 20–25 uransa eri vaiheissa olevaa valokuvataiteilijaa. Käytännössä mukaan tapahtumaan haetaan sähköpostitse lähettämällä työnäytteitä eli valokuvia tai valokuva-aiheisia kollaaseja ansioluettelo mukaan liitettynä. Lisäksi on toivottavaa, että hakija kertoisi, miksi juuri hän haluaa osallistua valokuvataiteen portfolio katselmukseen. Hakuvaiheessa on myös mahdollista kertoa, mikäli hakija haluaisi tavata päivän aikana tiettyjä Portfoliopäivän asiantuntijoita erityisesti. Hakemuksien läpikäyminen ja taiteilijavalintojen tekeminen on yleensä myös pari viikkoa kestävä prosessi. Tällöin Portfoliopäivän työryhmä, joka koostuu yleensä Suomen valokuvataiteen museon näyttelytyöryhmän intendentistä, amanuenssista sekä Portfoliopäivän tuottajasta, tekee ensin omat valintansa jatkoon pääsevistä ja vasta sitten muodostetaan yhteiset lopulliset valinnat. Painotukset valinnoissa vaihtelevat vuosittain, mutta valokuvataiteen monimuotoisuus on useimmiten huomioitu ominaisuus.

Portfoliopäivässä toimivat asiantuntijat puolestaan kutsutaan mukaan valokuvataiteen tietämystä ja kokemusta sekä kulttuuriorganisaatioiden erilaisuutta painottaen. Tyypillisesti tapahtumaan osallistuu yhteensä 12–15 asiantuntijaa ja he työskentelevät kuraattoreina, professoreina, kustantajina, toimittajina, galleristeina, valokuvaajina ja freelancereina erilaisissa ja erikokoisissa kulttuurialan organisaatioissa. Tapana on ollut, että mukana Portfoliopäivässä olisi aina muutama henkilö edustamassa myös kansainvälistä asiantuntijuutta. Tapahtuman asiantuntijat eivät saa korvausta tekemistään portfolioarvioinneista, mutta tavallisesti kaukaa tulleiden matkat ja mahdollinen majoitus on ollut tapana kustantaa.

Varsinainen tapahtumapäivä koostuu valokuvataiteilijoiden ja asiantuntijoiden välisistä kahdenkeskisistä tapaamisista, joista kukin kestää 20 minuuttia. Ajan loputtua valokuvataiteilijat siirtyvät tapaamaan seuraavaa asiantuntijaa, jolloin heillä on mahdollisuus saada palautetta työskentelystään useilta taidealojen eri asiantuntijoilta. Yhtä lailla asiantuntijat pääsevät tapaamaan taiteilijoita laajalta skaalalta. Tapaamisten aikana valokuvataiteilijat esittelevät portfolioin teoksiaan, kertovat suunnitelmistaan ja tavoitteistaan sekä saavat palautetta työskentelystään. Tavallisesti näitä kahdenkeskisiä istuntoja sisältyy tapahtumapäivään kahdeksasta kahteentoista asiantuntijaa kohden. Vastaavista tapahtumista yleisesti poiketen Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivä on ollut jo ensimmäisestä vuodestaan lähtien maksuton valokuvataiteilijoille. Maksuttomuus luo luonnollisestikin tiettyjä tuotannollisia haasteita, mutta yhtä lailla sitä voidaan pitää ta-

pahtuman vahvuutena ja hakijakynnystä alentavana tekijänä. Portfoliopäivän muuttamisesta maksulliseksi on ollut puhetta, mutta toistaiseksi Suomen valokuvataiteen museo on halunnut pysyä vielä pääsymaksuttomuudessa.

Suomessa Portfoliopäivän tapaisia valokuvataiteen portfoliokatselmuksia on järjestänyt Suomen valokuvataiteen museon lisäksi ainakin valokuvakirjoja kustantava Musta Taide (nykyään osa Maahenki-kustantamo) sekä Pirkanmaan alueellinen Valokuvakeskus Nykyaika Backlight–valokuvatapahtumansa yhteydessä.

2.2.1 Portfoliopäivä vuonna 2015

Vuonna 2015 Portfoliopäivään saapui yhteensä 55 hakemusta, joka oli hieman vähemmän verrattuna edellisen vuoden hakijamäärään 83. Kuitenkin aiemmista vuosista poiketen hakijajoukko oli selvästi edellisiä kertoja kansainvälisempi, sillä lähes kolmasosa hakemuksista tuli Suomen rajojen ulkopuolelta: lähinnä Venäjältä, Virossa ja Tanskasta. Portfoliopäivä järjestettiin maanantaina 26.10. museon näyttelytiloissa, ja siihen osallistui yhteensä 21 valokuvataiteilijaa, joista viisi osallistujaa saapui Suomen ulkopuolelta: yksi Tanskasta ja loput neljä Venäjältä. Voidaan siis sanoa, että Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivällä ennustetaan olevan myös kansainvälistä kysyntää yhä enemmän tulevaisuudessa. Vastaavasti valokuvataiteen asiantuntijoita tapahtumaan osallistui yhteensä 14, joista kaksi kuului Suomen valokuvataiteen museon henkilökuntaan.

Vuoden 2015 Portfoliopäivän asiantuntijavieraat olivat Elina Heikka (museonjohtaja, Suomen valokuvataiteen museo), Anna-Kaisa Rastenberger (intendentti, Suomen valokuvataiteen museo), Rui Prata (kuraattori, johtaja, Museu da Imagem ja Encontros da Imagem -valokuvafestivaali, Portugali), Yameli Mera (kuraattori, Sala de Arte Público Siqueiros, Mexico City), Kati Huovinmaa (museonjohtaja, Vantaan taidemuseo), Patrik Nyberg (amanuenssi, Kiasma), Alla Räisänen (toiminnanjohtaja, Pohjoinen valokuvakeskus), Sade Kahra (toiminnanjohtaja, Valokuvakeskus Peri), Hannamari Shakya (päätoimittaja, Photo Raw), Veikko Halmetoja (kriitikko, kuraattori), Hanna Huitu (apulaisjohtaja, Galleria Anhava), Katja Hagelstam (valokuvaaja, galleristi, Galleria Lokal), Pirkko Siitari (itsenäinen kuraattori) ja Aino Frilander (kulttuuritoimittaja, Helsingin Sanomat).

Vuodesta 2014 lähtien virallisen päiväohjelman jälkeen on otettu tavaksi järjestää yleisölle avoin iltatilaisuus Portfolioilta, joka toimii valokuvakentän toimijoiden ja alasta kiin-

nostuneen yleisön kohtaamispaikkana. Tilaisuudessa yleisön on mahdollista tavata valokuvataiteilijoita sekä tutustua heidän portfolioihinsa lähemmin. Vuoden 2015 Portfoliopiivästä nähtiin videotykyiltä heijastettuna valokuvataiteen screening, joka loi katsauksen Portfoliopiivään osallistuneiden valokuvaajien työskentelyyn ja teoksiin. Screeningin moderaattorina toimi Suomen valokuvataiteen museon johtaja ja Portfoliopiivässäkin asiantuntijana ollut Elina Heikka. Lisäksi väliajalla oli dj soittamassa tunnelmaan sopivaa musiikkia ja valokuvaajien portfolioit olivat yleisön vapaasti katsottavissa koko illan ajan. Myös iltatilaisuus oli maksuton ja virvokkeet tarjosi sponsoriyhteistyönä Kampin Ruohonjuuri.

Kuvio 1. Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivä 26.10.2015 (Kuva: Noora Palomäki)

Kuvio 2. Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivä 26.10.2015 (Kuva: Noora Palomäki)

3 Kehittämistyön näkökulma

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa Suomen valokuvataiteen museon järjestämälle valokuvataiteen ammattilaistapahtumalle Portfoliopäivälle kehitysideoita. Jotta kehitysideoiden kartoittaminen on ylipäättänsä mahdollista, täytyy ensin hahmottaa Portfoliopäivän asema suhteutettuna Suomen valokuvataiteen museon palvelukokonaisuuteen. Tällöin opinnäytetyön teoriapohja koostuu palveluiden ja palvelutuotteiden kuvaamisesta, Suomen valokuvataiteen museon palvelukokonaisuuden jäsentämisestä sekä Portfoliopäivän näkemisestä eräänlaisena museopalvelutuotteena.

Erkki Karvosen (1999) mukaan mielikuviin perustuvat asiat ovat avainasemassa puhuttaessa menestyksestä nykyisissä yhteiskunnissa. Erityisesti maine eli se, mitä organisaatiosta sanotaan, puhutaan ja tiedetään, lukeutuu tähän. Hyvää mainetta voidaan pitää lähes strategisena voimavarana, ja sen edellytyksenä toimijan tulee tuntee palvelunsa, mutta myös kokonaistoimintaympäristönsä. (Pesonen, Lehtonen & Toskala 2002, 6.)

Muun maailman tavoin myös Suomessa julkiset instituutiot toimivat kovan kustannuspaineen alla tätä nykyä. Myös kulttuurilaitoksissa, joista esimerkkinä museot, tämä paine tuntuu vahvana. Nykyään koetaan, että museot ovat palveluorganisaatioita ja museotyö asiakaspalvelua siinä missä muukin palvelutoiminta. Kokoelmiin liittyvän työn ja tutkimustyön ohella toteutetaan suoraa vuorovaikutusta asiakkaiden kanssa yhä enemmän mitä erilaisimmin keinoin. Nämä palvelut ovat ainutlaatuisia, sillä ne kohdistuvat myös tuleville sukupolville ja kantavat täten ajassa niin eteen kuin taaksepäinkin. Asiakaslähtöisyyden tulisi täten olla lähtökohtana kaikkien museoiden toiminnassa, eikä näkyvillä pelkästään asiakasrajapinnassa. (Kinanen & Toivonen n.d., 2-3.)

3.1 Perusteet palveluista

”Palveluiden merkitys länsimaisten yhteiskuntien taloudessa on kasvanut tasaisesti, ja voidaankin hyvin sanoa, että elämme tänä päivänä palveluyhteiskunnassa” (Pesonen 2002, 17). Philip Kotlerin mukaan palvelu on ”sellainen asiakkaalle tarjottava toiminta tai hyöty, joka on aineeton ja joka ei johda omistusoikeuteen” (Kotler 1999, Pesosen 2002, 21 mukaan).

Tapio Rissanen (2006) määrittelee puolestaan palvelun seuraavanlaisesti: ”Palvelu on vuorovaikutus, teko, tapahtuma, toiminta, suoritus tai valmius, jolla asiakkaalle tuotetaan tai annetaan mahdollisuus lisäarvon saamiseen ongelman ratkaisuna, helppoutena, vaittomuutena, elämyksenä, nautintona, kokemuksena, mielihyvä, ajan tai materian säästönä jne.”. Hänen mukaansa palvelun huonous tai hyvyys on viime kädessä myös asiakkaan siitä saama kokemus. (Rissanen 2006, 17–18.)

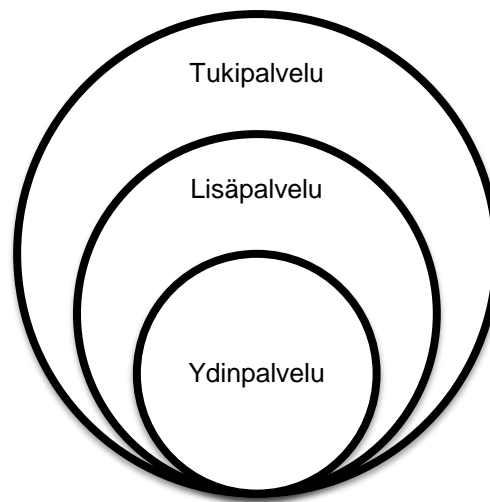
Palveluille voidaan erottaa viisi peruselementtiä, jotka erottavat ne fyysisistä tuotteista. Palvelut ovat aineettomia, niiden tuottamiseen osallistuu asiakas, ne ovat heterogeenisiä, niitä ei voi varastoida, eikä omistaa (Gröönroos 1998; Kotler 1999; Lovelock 1984, Pesosen 2002, 22 mukaan). Palvelun aineettomuus tekee sen, että asiakkaan epävarmuus palvelutuotetta ja sen laatua kohtaan ennen hankintaa on yleensä suurempi kuin esimerkiksi fyysisen tuotteen kohdalla. Tällöin esimerkiksi markkinoinnin tehtävä on ennakkoluulojen lieventäminen tuomalla mukaan sellaisia konkreettisia piirteitä, jotka auttavat palvelun ja sen laadun hahmottamisessa. Palvelun tuottamiseen osallistuvasta asiakkaasta tulee puolestaan kiinteä osa palvelua sen tuottajan kanssa, jolloin vuorovaikutus nousee ensiarvoisen tärkeäksi elementiksi. Yhtä lailla tämä tekee palveluista pääosin ainutlaatuisia tilanteita, jolloin palveluista voidaan puhua heterogeenisinä tilanteina. Tämä tarkoittaa, että tilanteet saattavat vaihdella ja niitä voi olla vaikea kontrolloida. Ainutkertaisuuden takia palvelua ei voi myöskään varastoida, eikä omistusoikeutta siirtää asiakkaalle. (Pesonen 2002, 22–25.)

Palvelutilanteessa asiakas on palvelun tarjoajan tiloissa ja tarvittavien laitteistojen luona, mutta kun palvelutapahtuma on ohi, hänelle ei useinkaan jää mitään konkreettista kotiin vietävää. Sen vuoksi asiakasuskollisuuden rakentaminen ja tuotteen tekeminen tunnetuksi on vaikeampaa palveluiden kuin tavaroiden markkinoinnissa. (Pesonen 2002, 25.)

Myös Rissanen (2006) kirjoittaa palvelun aineettomuudesta. Hänen mukaansa on tyypillistä, että palvelu saatetaan tuottaa ja kuluttaa paljolti samanaikaisesti, joka puolestaan tekee sen, että palvelua ei voi tehdä varastoon, mutta sen vaikutukset saattavat sitä vastoin olla erittäin pitkävaikutteisia. Onnistuneen palvelun luominen edellyttääkin usein mittavia etukäteispanostuksia. (Rissanen 2006, 19.)

3.2 Palvelutuotteen tasot

Palvelu ja palvelutuote voidaan jaotella kolmeen eri tasoon, jotka ovat ydin- eli peruspalvelut, lisä- eli liitännäispalvelut sekä tukipalvelut (Anttila & Iltanen 1998; Grönroos 1998; Ylikoski 1997, Pesosen 2002, 29 mukaan).

Kuvio 3. Palvelutuotteen tasot (Pesonen 2002, 30)

Ydin- eli peruspalvelu on se keskeisin asia, jota asiakas organisaatiolta tarvitsee eli toisin sanoen vastaus asiakkaan tarpeeseen. Ydinpalvelu on yhtä lailla organisaation toiminnan lähtökohta heijastuen myös sen liikeideaan (Anttila & Iltanen 1998, Pesosen 2002, 30 mukaan). Liikeidea puolestaan tiivistää organisaation toiminta-ajatuksen eli sen, mitä varten ollaan olemassa. Liikeideasta puhuttaessa saatetaan käyttää myös termiä palveluajatus palveluiden näkökulmasta puhuttaessa.

Kuten yllä esitetty kuvio (Kuvio 3.) mallintaa, lisäpalvelut täydentävät ydinpalveluja. Lisäpalvelut ovat yleensä välttämättömiä ydinpalveluiden tuottamiseksi sekä palvelukokonaisuuden muodostamiseksi. Asiakkaat harvemmin huomaavat näiden palveluiden olemassa oloa, paitsi silloin kun ne puuttuvat tai eivät toimi. Suomen valokuvataiteen museon kohdalla esimerkiksi asiakasvastaanotto ja lipunmyynti toimivat lisäpalveluina.

Tukipalvelut puolestaan liittyvät ydinpalveluun helpottaen palvelun käyttöä ja käyttökavuutta lisäten, mutta eivät ole välttämättömiä sen toteutumisen kannalta. Tätä voi puolestaan mallintaa esimerkiksi Suomen valokuvataiteen museon ala-aulassa sijaitsevan museokaupan olemassa ololla. Tukipalvelut tuottavat täten palvelulle lisäarvoa sekä asiakkaan että organisaation näkökulmasta ja niiden avulla ydinpalvelusta tehdään houkuttelevampi sekä erotetaan se muista mahdollisesti samankaltaisista palveluista. Palvelutuotteen eri tasojen selkiyttämällä pystytään myös erottamaan, mitä palveluun liittyy välittömästi ja minkä suhteen voidaan joustaa muutoksia tehdessä. (Pesonen 2002, 30; Kinanen & Toivonen n.d., 9.)

Palvelun ydin ei uudistusten yhteydessä saa olla uhattuna ja myös tietyt tukiosat on aina turvattava. Sen sijaan lisäosat ovat se alue, jota voidaan laajentaa ja supistaa tarpeen mukaan. Kaiken kaikkiaan on tärkeää huomata, että kaikki kolme palvelun osaa ovat yhtä arvokkaita – niillä vain on erilainen rooli palvelun kokonaisuudessa. (Kinanen & Toivonen n.d., 9.)

On hyvä huomioida, että palvelukokonaisuus voidaan jäsentää asiayhteydestä riippuen usein eri tavoin. Lähtötilanne on yleensä kuitenkin sama eli ydinpalvelun hahmottaminen. Pesosen mukaan ydinpalvelun jälkeen tulee lisäpalvelu ja sitten tukipalvelu. Alempana Kinasta ja Toivosta mukailten esitetyt kuvat (Kuvio 4. ja Kuvio 5.) Suomen valokuvataiteen museon palvelukokonaisuudesta ja Portfoliopäivän osuudesta siinä puolestaan esittävät asian toisin. Siinä ydinpalvelun jälkeen tulevat tukipalvelut ja vasta sitten lisäpalvelut. Ajatus on molemmissa mallissa sama, mutta termit vain ovat eri päin esitetyt.

Sekä lisä- että tukipalvelut voivat toimia myös segmenttikohtaisesti eli toisin sanoa erilaisille asiakasryhmille eli segmenteille tarjotaan erilaisia palveluita peruspalveluiden ohella. Asiakkaiden segmentointiin on puolestaan olemassa monia eri näkökulmia. Portfoliopäivän kannalta hyödyllisintä olisi todennäköisesti segmentointi, jonka lähtökohtana on *asiakkaan suhde palveluun*: mikä rooli palvelulla on asiakkaalle, miksi hän palvelua tarvitsee ja käyttää, ja kuinka hyvin hän tuntee palvelun. (Pesonen 2002, 31–32; Kinanen & Toivonen n.d., 5-6.)

3.3 Portfoliopäivä osana Suomen valokuvataiteen museon palveluita

Havainnollistaakseni Suomen valokuvataiteen museon palvelurakennetta jaoin sen palvelut alla esitetyn kuvion (Kuvio 4.) mukaan ydin-, tuki- ja lisäpalveluihin. Suomen valokuvataiteen museon toiminnan lähtökohtana ja palveluajatuksena on suomalaisen valokuvataiteen ja valokuvakulttuurin *vaaliminen ja edistäminen*. Tämä kiteyttää myös museon ydinpalvelun. Palvelun käyttäjiä ovat Suomen valokuvataiteen museon näyttelyissä kävijät, pedagogisten palveluiden käyttäjät eli esimerkiksi opettajat ja koululaisryhmät, museokaupan asiakkaat sekä museon nettisivuilla vierailevat kävijät. Lisäksi käyttäjiä ovat myös erilaisten tietopalveluiden käyttäjät sekä taiteilijat, tutkijat ja keräilijät eli niin kutsuttu asiantuntijayleisö.

Suomen valokuvataiteen museon tukipalvelut muodostuvat sen sijaan valokuvataiteen ja -kulttuurin sekä sen historian *välittämisestä ja säilyttämisestä*. Tähän lukeutuu muun muassa valokuvataiteen ja -kulttuurin sekä sen historian kerääminen, tutkiminen ja esilläpito. Yhtä lailla tämä näkyy myös tehtävässä yleisötyössä ja suorassa vuorovaikutuksessa museon asiakkaiden kanssa. Edellä mainitut tukipalvelut voidaan myös jaotella yhä edelleen näyttely- ja julkaisutoimintaan, museopedagogiikkaan sekä museon kokoelmia ja arkistoja koskevaan työhön. Näiden toimintojen lisäksi museon nettisivut, sosiaalinen media (Facebook, Instagram, Twitter) sekä sisäinen että ulkoinen viestintä ja tiedotus, markkinointi, asiakaspalvelu ja lipunmyynti museon ala-aulassa muodostavat Suomen valokuvataiteen museon tukipalveluiden palvelukokonaisuuden. Tähän kuuluvat myös museon henkilöstö- ja taloushallinto, joskaan ne eivät niinkään näy ulkopuolisille palvelun käyttäjille.

Lisäpalveluiksi puolestaan Suomen valokuvataiteen museon kohdalla voidaan mainita museokauppa, museon vuosikortti, yli 200 suomalaisen museon yhteislippu eli Museo-kortti, ilmainen sisäänpääsy Helsinki-kortilla, Smartum–mobiilimaksu, Helsingin kaupungin sekä sosiaali- ja terveystieteiden yhteinen kulttuurikaveritoiminta sekä jokaisen kauden viimeisen keskiviikon ilmaisillat.

YDINPALVELU			
<i>Suomalaisen valokuvataiteen ja valokuvakulttuurin vaaliminen ja edistäminen</i>			
Palvelun käyttäjiä ovat: näyttelyissä kävijät, pedagogisten palveluiden käyttäjät, museokaupan asiakkaat, nettisivuilla kävijät, tietopalveluiden käyttäjät, asiantuntijayleisö; taiteilijat, tutkijat, keräilijät			
TUKIPALVELUT			
<i>Valokuvataiteen ja -kulttuurin sekä sen historian välittäminen ja säilyttäminen; kerääminen, tutkimus, esilläpito, yleisötyö, vuorovaikutus</i>			
Näyttely- ja julkaisutoiminta	Museopedagogiikka	Kokoelmat	Arkistot
Alueelliset, kansalliset ja kansainväliset painopisteet	Asiakaslähtöisesti segmentoidut palvelut (Portfoliopäivä) Saavutettavuuden lisääminen Yleisöjen sitouttaminen Uudet yleisöt	Valokuvakulttuurista huolehtiminen: kehittäminen, tutkimus ja kartuttaminen Näyttely- ja sijoitustoiminta, julkiset teokset, tietopalvelut, kokoelmajulkaisut	Tiedon ylläpito ja kehittämisen: tutkimus, tietokannat ja tietopalvelut Sähköiset arkistot Kirjasto
Nettisivut + sosiaalinen media, viestintä + tiedotus, markkinointi, asiakaspalvelu + info			
Hallinto; henkilöstö- ja taloushallinto			
LISÄPALVELUT			
Museokauppa, vuosikortti, Museokortti, Helsinki-kortti, Smartum–mobiilimaksu, kulttuurikaveritoiminta ja ilmaisillat			

Kuvio 4. Suomen valokuvataiteen museon palvelukokonaisuus (mukaillen Kinanen & Toivonen n.d., 10)

Seuraavaksi pureudun varsinaisen Portfoliopäivän palvelurakenteeseen tehden sille samantapaisen palvelujaottelun kuin Suomen valokuvataiteen museolle. Tämä tarkoittaa Portfoliopäivän jakamista ydin-, tuki- ja lisäosiin. Alla esitetyn kuvion (Kuvio 5.) mukaan Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivän ydinosa eli keskeisin asia on valokuvataiteilijoille suunnatun ammattilaistapahtuman kokonaisuus, joka tarjoaa asiantuntijatasoisen palautetta ja kontakteja sekä yhä edelleen mahdollisuuksia yhteistyö- ja työtärjouksiin.

Tapahtuman tukiosat koostuvat valokuvataiteilija ja asiantuntijan välisistä kahdenkeskisistä tapaamisista sekä yleisölle avoimesta iltatapahtumasta eli Portfolioillasta. Portfoliopäivän tukiosat liittyvät siis valokuvataiteilijoiden osalta olennaisesti vuorovaikutukseen: ensin päiväohjelman aikana sekä asiantuntijoiden että toisten valokuvaajien kanssa käytäviin keskusteluihin ja myöhemmin iltatapahtumassa yleisön kanssa tapahtuvaan kanssakäymiseen. Jotta Portfoliopäivän palvelukokonaisuus on mahdollista muodostaa ja ydinosa toteuttaa, ovat nämä tukipalvelut sen kannalta välttämättömiä.

Portfoliopäivän lisäosia puolestaan ovat: valokuvataiteilijoille laaditut henkilökohtaiset aikataulut, asiantuntijatapaamisten kellottaminen, aamiais-, välipala-, kahvi- ja iltapalatarjoilu sekä tauot, Portfolioillan valokuvataiteen screening ja väliaikamusiikkia soittava dj. Niiden olemassa olo ei ole välttämätöntä, mutta ne lisäävät käyttömukavuutta ja tapahtumasta nautittavuutta sekä tuovat lisäarvoa tapahtumalle.

Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivä		
<p>YDINOSA Valokuvataiteilijoille suunnattu ammattilaistapahtuma</p>	<p>TUKIOSAT Asiantuntijatapaamiset, Portfolioilta</p>	<p>LISÄOSAT Henkilökohtaiset aikataulut, tapaamisten kellotus, tarjoilu, tauot, screening, dj</p>

Kuvio 5. Portfoliopäivän palvelukokonaisuus (mukaillen Kinanen & Toivonen n.d., 10)

4 Kuinka Portfoliopäivää tulisi kehittää?

Opinnäytetyöni pyrkii löytämään konkreettisia kehitysehdotuksia siitä, miten Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivää tulisi kehittää, jotta se pystyisi palvelemaan asiakkaitaan parhaalla mahdollisella tavalla. Palvelun asiakkailta tarkoitetaan tässä tapauksessa tapahtumaan osallistuvia valokuvataiteilijoita – niin uusia, vanhoja kuin kansainvälisiäkin. Lähdin purkamaan kyseistä pääongelmaa jakamalla sen kolmeen alaongelmaan, jotka ovat:

- Miten Portfoliopäivän kaltaiset kansainväliset tapahtumat toimivat?
- Miten tapahtumaan osallistuvien valokuvataiteilijoiden mielestä Portfoliopäivää tulisi kehittää?
- Miten Suomen valokuvataiteen museon mielestä Portfoliopäivää tulisi kehittää?

Vastauksia ensimmäiseen alaongelmaan ”Miten Portfoliopäivän kaltaiset kansainväliset tapahtumat toimivat?” lähdin etsimään tutkimalla vertaisanalyysiin valikoituneita toimijoita ja heidän Portfoliopäivän kaltaisten valokuvataiteilijoille suunnattujen ammattilaistapahtumiensa nettisivuja. Lisäksi lähestyin heitä tarvittaessa tarkentavilla lisäkysymyksillä sähköpostitse. Toimijat valikoituivat vertaisanalyysiin Suomen valokuvataiteen museon jo entuudestaan tutuista kansainvälisistä kontakteista, ja joilla on jo kokemusta Portfoliopäivän tapaisen tai vastaavan ammattilaistapahtuman menestyksekkäästä järjestämisestä.

Toiseen alaongelmaan ”Miten tapahtumaan osallistuvien valokuvataiteilijoiden mielestä Portfoliopäivää tulisi kehittää?” vastatessani ryhdyin käymään läpi vuosien 2011–2012 ja 2015 Portfoliopäivien jälkeen valokuvataiteilijoilta kerättyjä vapaamuotoisia palautteita. Palautteiden pohjalta nousseiden pääpiirteiden ja teemojen pohjalta tein jaottelun Portfoliopäivän vahvuuksista, heikkouksista ja mahdollisuuksista.

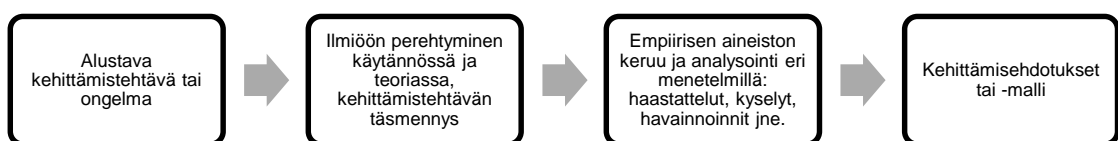
Osittain kahden edellisen alaongelman tuloksien perusteella haastattelin tapahtumassa asiantuntijana ja osana henkilökuntaa toiminutta Suomen valokuvataiteen museon johtajaa Elina Heikkaa. Näin sain tarvitsemani vastaukset kolmanteen alaongelmaan ”Miten Suomen valokuvataiteen museon mielestä Portfoliopäivää tulisi kehittää?”.

5 Tapaustutkimuksessa käytetyt menetelmät

Tämä opinnäytetyö on tapaustutkimus, ja sen tutkimuksen kohteena on Suomen valokuvataiteen museon valokuvataiteilijoille suunnattu ammattilaistapahtuma Portfoliopäivä. Työn tarkoituksena on tuottaa syvällistä tietoa Portfoliopäivästä: ymmärtää kokonaisvaltaisesti sitä ja sen tarpeita sekä tuottaa yhä edelleen uusia ideoita ja ehdotuksia kehittämisen tueksi.

Alustavan kehittämistehtävän määrittelemisen mahdollistaa hyvin usein se, että kehittämisen kohteesta kiinnostuneella on ilmiöstä jonkinlaista aiempaa tietoa. Täten kehittämisen kohteeseen tulee ensin perehtyä, jotta on mahdollista ymmärtää, mitä siitä voidaan tutkia tai mikä lopullinen kehittämistehtävä oikein on. (Ojasalo ym. 2009, 54.)

Kuten opinnäytetyöni johdannossa kerroin, toimin viimeisimmän Portfoliopäivän tuottajana syksyllä 2015 ja samalla ajatus tapahtuman kehittämisestä opinnäytetyön muodossa sai alkunsa. Tapaustutkimukselle tyypilliseen tapaan lähdin liikkeelle tutkittavan tapauksen eli tässä tapauksessa Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivän avaamisesta, ja vasta sen jälkeen kehittämistyöni pääongelma alkoi täsmentymään lopulliseen muotoonsa. Tämän kaltainen prosessi on luonnollinen, sillä aina tarkan kehittämis-kohteen valinta ei ole se ensimmäinen vaihe kehittämistyössä, vaan kohde saattaa täsmentyä vasta pohjatyön edetessä. (Ojasalo ym. 2009, 54.) Sitä kautta pystyin itsekin hahmottamaan ja löytämään omaa kehittämistyötäni tukevat teoriat sekä aineistonkeruun ja analyysimenetelmät.

Kuvio 6. Tapaustutkimuksen vaiheet (mukaillen Ojasalo ym. 2009, 54)

”Tapaustutkimuksen tyypillisin piirre on, että monenlaisia menetelmiä käyttämällä saadaan syvälinen, monipuolinen ja kokonaisvaltainen kuva tutkittavasta tapauksesta” (Ojasalo ym. 2009, 55). Mahdollisimman monialaisen kokonaiskuvan saamiseksi Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivästä valitsin käytettäväksi aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiksi vertaisanalyysin, aineistolähtöisen sisältöanalyysin sekä puolistrukturoidun teemahaastattelun.

5.1 Vertaisanalyysi

Vertaisanalyysi eli benchmarking on menetelmä, joka pohjautuu kiinnostukseen, miten toiset vertaiset toimijat toimivat ja menestyvät. Hyvin usein tutkitaan menestyvää tai menestyviä organisaatioita, kartoitetaan syitä niiden menestykseen ja pyritään oppimaan niistä. Toisten toimijoiden vertaaminen omaan toimintaan saattaa edistää yrityksen kilpailuasemaa usein eri keinoin: esimerkiksi oma toiminta selkiytyy, toisten toimivat innovaatiot nopeuttavat omaa kehitystä sekä kilpailijoiden olemassaolon tiedostaminen kiihdyttää omaa halukkuutta kehittyä. (Ojasalo ym. 2009, 163–164.)

Benchmarking vaatii yleensä perusteellisen pohjatyön tutkittavasta tapauksesta, jolloin tulee aluksi identifioida oma kehittämistä kaipaava kohde. Tästä syystä menetelmä soveltuukin erityisesti sellaisten kohteiden kehittämiseen, jotka on helppo määrittellä. Seuraavaksi kehittämiskohteelle etsitään vertailukumppanit ja kerätään järjestelmällisesti tietoa siitä, miten toiset toimivat. (Ojasalo ym. 2009, 163.)

Portfoliopäivän kaltaisia valokuvataiteilijoille suunnattuja ammattilaistapahtumia järjestetään aina Euroopasta Yhdysvaltoihin asti. Vanhin yksittäinen portfoliokatselmus lienee olevan perustettu jo vuonna 1986, ja Suomen valokuvataiteen museon toimesta tapahtumaa on järjestetty vuodesta 2010 lähtien. Vaikutteita kotimaan portfoliokatselmukseen on haettu vastaavanlaisista tapahtumista maailmalta ja erityisesti ranskalainen sekä kaikei maailman vanhin valokuvafestivaali Recontres d’Arles ja sen Photo Folio Review -katselmus on valikoitunut Portfoliopäivän esikuvaksi. Arlesin festivaalin lisäksi Suomen valokuvataiteen museo on tehnyt yhteistyötä ainakin seuraavien valokuva-alan toimijoiden kanssa: FotoFest, PHotoEspaña, Photoparade in Uglich sekä Fotomuseum Wintertur.

Tässä opinnäytetyössä lähdin tekemään vertaisanalyysiä edellä mainituista toimijoista ja heidän portfoliokatselmuksistaan tarkoitukseni löytää vastauksia siihen, miten Suomen valokuvataiteen museon tapahtumaa voitaisiin kehittää ja uudistaa muissa maissa toimiviksi havaituin keinoin. Kartoitusta lähti liikkeelle kunkin toimijan ja yhä edelleen kunkin tapahtuman nettisivuihin tutustumisella. Lisäksi päätin, mihin Portfoliopäivän kehittämisen kannalta oleellisiin pääkohtiin keskittyisin kunkin toimijan kohdalla.

Nämä pääkohdat koskivat lähinnä:

- toimijan nimeä
- portfoliokatselmuksen nimeä
- maata/kaupunkia, jossa katselmus pidetään
- tapahtuman perustamisvuotta
- tapahtuman kestoa päivissä
- yhteyttä toiseen tapahtumaan (esimerkiksi alan festivaaliin)
- mukaan otettujen valokuvaajien määrää
- tapahtumassa toimivien asiantuntijoiden määrää
- kansainvälisten asiantuntijoiden läsnäoloa tapahtumassa
- kuvauksia asiantuntijoista tapahtuman nettisivuilla
- mahdollisuutta asiantuntijatapaamisten toivomiseen
- tapahtuman tai sen osan avoimuutta yleisölle
- tapahtuman maksullisuutta valokuvaajille
- mukana olevia sponsoreita ja/tai muita yhteistyötahoja
- tapahtuman jälkeistä mahdollista palkinnon tai palkintojen jakoa
- valokuvaajille osoitettujen vinkkien ja muiden tapahtumaan osallistumista helpottavien asioiden listaamista nettisivuille
- sosiaalisen median käyttöä tapahtuman jatkeena

Kokosin löytämäni tiedot Excel-tilukkaan, vertasin tietoja keskenään sekä erityisesti Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivään. Mikäli en jostain tietoa suoraan tapahtuman nettisivuilta löytänyt, lähestyin toimijaa tarkentavilla lisäkysymyksillä sähköpostitse. Lopuksi kirjoitin havaintoni ja niiden pohjalta muodostuneet tulokset auki tämän työn lukuun 6.1. Havainnollistavat ruutukaappaukset kunkin tapahtuman nettisivujen etusivuista ovat löydettävissä tämän työn liitteistä (Liite 1.).

Vertaisanalyysi sopi erityisen hyvin kehittämistyöni ensimmäiseksi menetelmäksi, sillä sen kautta minun tuli ensin perehtyä perin pohjin Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivään, jotta sitä oli ylipäättänsä mahdollista verrata toisiin vastaaviin tapahtumiin. Tämän jälkeen oli huomattavasti helpompaa lähteä etsimään vertaisanalyysiin valikoituneiden toimijoiden tapahtumista samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia. Menetelmän ideana on toisilta menestyviltä tahoilta oppiminen, mutta yhtä lailla toisten ideoiden käytettävyyttä omassa toiminnassa tulee harkita tarkoin. Se mikä toimii toisaalla, ei välttämättä toimi oman kehitettävän ilmiön kohdalla. Vertaisanalyysin tekeminen ja sitä kautta saatujen tuloksien käyttäminen vaatii siis hyvää harkinta- ja soveltamiskykyä. Kuitenkin, toisten toiminnan tutkiminen yleensä vähintään selkiyttää omaa visiota, ja parhaimmassa tapauksessa toiset muilla toimiviksi havaitut keinot valjastetaan omaan käyttöön – tai ainakin niiden pohjalta nousseet ideat.

Portfoliokatselmuksia järjestävien toimijoiden ja yhä edelleen näiden tapahtumien nettisivut tuntuivat luotettavilta lähteiltä aineistonkeruuseen, sillä usein ne toimivat samalla kyseessä olevan tapahtuman yhtenä markkinointikanavana – toisilla jopa ainoana sellaisena. Kovin syvällistä tietoa eri tapahtumista ei nettisivujen kautta kuitenkaan saa, mutta menetelmä palveli kuitenkin opinnäytetyötäni juuri niin kuin pitikin. Myös suomalaiset Mustan Taiteen ja Valokuvakeskus Nykyajan portfoliokatselmuksot olisi voitu ottaa mukaan vertaisanalyysiin, mutta tällä kertaa haluttiin nimenomaan tutkia kansainvälisiä ja astetta suurempia tapahtumia Portfoliopäivän kasvaneen kansainvälisen kysynnän vuoksi.

5.2 Aineistolähtöinen sisältöanalyysi

Dokumenttianalyysistä on erotettavissa kaksi erilaista keskeistä lähestymistapaa: sisällön analyysi ja sisällön erittely. Sisällön analyysi pyrkii kuvaamaan analysoitavien dokumenttien sisältöä sanallisesti, ja tarkoituksenaan etsiä sekä tunnistaa merkityksiä tutkitavasta tekstistä. Sisällön analyysiä käytetään, jotta tutkittava aineisto saadaan tiiviiseen ja selkeään muotoon. Sen tarkoituksena on informaatioarvon lisääminen, ja sillä pyritään selkiyttämään aineistoa, jotta luotettavien johtopäätöksien tekeminen on mahdollisia. Sisällön analyysi lähtee yleensä liikkeelle tutkitavan aineiston hajottamisesta osiin, jonka jälkeen se voidaan koota uudestaan loogisiksi kokonaisuuksiksi ja käsitteellistää. Lisäksi ”ennen analyysiä on päätettävä, analysoidaanko ilmisältö (manifest content) vai myös piilossa olevat viestit (latent content)” (Ojasalo ym. 2009, 122).

Yleisesti ottaen dokumenttianalyysi on menetelmä, jossa pyritään tekemään päätelmiä kirjalliseen muotoon saatetusta erityisesti verbaalisesta, symbolisesta tai kommunikatiivisesti aineistosta. Käytettäviä dokumentteja voivat olla esimerkiksi tekstiksi muutetut haastattelut, www-sivut, lehtiartikkelit, vuosikertomukset, markkinointimateriaalit, ideointipalaverien muistiot, päiväkirjat, puheet, keskustelut, raportit ja muut kirjalliset materiaalit. Pääsääntöisesti dokumenteiksi voidaan lukea kaikki tutkittavasta aiheesta kirjoitettu, puhuttu tai kuvattu materiaali ja myös sellainen, jota ei välttämättä alun perin ole tarkoitettukaan tutkimuskäyttöön. Dokumenttianalyysin tavoitteena on sanallisen ja selkeän kuvauksen luominen tarkasteltavasta ilmiöstä sekä sen informaatioarvon lisääminen. Dokumenttianalyysin vahvuutena on herkkyys asiayhteydelle eli se, millaisena kehitettävä ilmiö esiintyy luonnollisessa ympäristössään. (Ojasalo ym. 2009, 121.)

Toisena menetelmänä tässä opinnäytetyössä käytin sisällön analyysiä. Analysoitavina dokumentteina käsittelin kunkin Portfoliopäivän jälkeen sähköpostitse kerättyjä palautteita tapahtumaan osallistuneilta valokuvataiteilijoilta. Palautteita kertyi yhteensä kolmelta tapahtumavuodelta 2011–2012 sekä 2015, ja ne taltioitiin kunkin vuoden jälkeen museon sähköiseen tietokantaan. Palautteita ei mitä ilmeisemmin kerätty vuosina 2010, 2013 ja 2014. Kerääminen tapahtui vapaamuotoisesti sähköpostia käyttäen.

Kehittämistyöni sisällön analyysi tapahtui aineistolähtöisesti. Lähdin liikkeelle aineiston eli kerättyjen palautteiden pelkistämällä, joka puolestaan tapahtui tunnistamalla aineistossa esiintyviä yhteisiä pääpiirteitä. Tällöin aineistosta oli huomattavasti helpompaa tunnistaa ja rajata sopiva määrä erilaisia näkökulmia, jolloin myös aineisto selkeytyi ja tiivistyi. Seuraavaksi ryhmittelin aineiston samaa asiaa tarkoittavien näkökulmien ja yhä edelleen muodostamieni käsitteiden alle vuosikohtaisesti. Tämän kautta pystyin erottamaan siitä eniten esiin nousseita seikkoja, joita tarkennan lisää tämän opinnäytetyön luvussa 6.2. (Ojasalo ym. 2009, 124–125.)

Aineistolähtöinen sisällön analyysi toimi hyvänä menetelmänä, sillä sen kautta palautteissa eniten esille nousseet toiveet vahvistivat käsitystäni niistä asioista, joita Portfoliopäivän kohdalla pitäisi todella kehittää sen käyttäjien eli valokuvataiteilijoiden mielestä. Palautteiden käyttämisestä sisällön analyysin aineistoina on kuitenkin huomioitava, että kaikki Portfoliopäivään osallistuneet valokuvataiteilijat eivät palautetta antaneet ja palautesähköpostin vastausprosenttikin vaihteli vuosikohtaisesti jonkin verran. Lisäksi vapaamuotoiset sähköpostipalautteet voivat olla hyvinkin tulkinnanvaraista aineistoa. Tästä syystä päätin tarkastella palautteissa pelkästään ilmisältöä.

5.3 Puolistrukturoitu teemahaastattelu

Puolistrukturoidulla haastattelulla eli teemahaastattelulla tutkitaan hyvin usein tilannetta, jossa ei etukäteen tunneta tutkimuksen kohdetta kunnolla, eikä vastaajia haluta liikaa ohjailla. Haastattelun teemat on laadittu huolellisesti etukäteen, mutta sanamuodot sekä kysymysten painotukset ja järjestykset saattavat vaihdella. (Ojasalo ym. 2009, 41.)

Haastattelumenetelmiä on olemassa useita erilaisia. Valittaessa oikeanlaista omaa kehittämistyötä tukevaa haastattelumenetelmää tulee siis pohtia, millaista tietoa oman tutkimuksen tueksi oikein tarvitaan. Puolistrukturoitu haastattelu on omiaan muun muassa silloin kun:

- tutkitaan jonkin ilmiön merkitystä osallistujilleen
- tarvitaan taustatyötä ennen kvantitatiivisen tutkimuksen aloittamista
- kvantitatiivinen tutkimus on tehty ja sen tuloksia aiotaan tulkita tai
- yksittäisten mittareiden pätevyyttä halutaan vahvistaa

Puolistrukturoidulle haastattelulle on tyypillistä, että haastattelukysymykset on laadittu ennakkoon, mutta niiden järjestystä ja sanamuotoja voi vaihdella haastattelun etenemisen sitä vaatiessa. Vastaavasti tilanteeseen soveltumattomia haastattelukysymyksiä voidaan jättää pois ja mieleen tulevia kysymyksiä voidaan esittää. (Ojasalo ym. 2009, 95–97.)

Yleisesti ottaen erilaiset haastattelut (teemahaastattelut, avoimet haastattelut, ryhmähaastattelut) toimivat usein yhtenä tapaustutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä, sillä tapaustutkimus liittyy tyypillisesti ihmisen toiminnan tutkimiseen eri tilanteissa. Tällöin tilanteen toimijat eli tutkittavan ilmiön asiantuntijat osaavat parhaiten kuvata ja selittää kehittämisen kohdetta. Haastattelu kannattaakin hyvin usein yhdistää toisiin aineistonkeruumenetelmiin, jolloin erilaiset menetelmät tukevat toisiaan. Usein haastattelujen pääasiallinen tehtävä on asioiden selventäminen tai syventäminen. (Ojasalo ym. 2009, 55, 95.)

Erilaisista haastattelumenetelmistä valitsin opinnäytetyössäni käytettäväksi puolistrukturoidun teemahaastattelun. Toteutin tämän aineistonkeruumenetelmän haastattelemalla

Suomen valokuvataiteen museon johtajaa Elina Heikkaa, joka on ollut osallisena kaikissa kuudessa Portfoliopäivässä - niin henkilökuntana kuin asiantuntijanaakin. Haastattelu tapahtui Suomen valokuvataiteen museolla maanantaina 9.5.2016.

Aloitin puolistrukturoidun teemahaastattelun tekemisen perehtymällä alaa sivuavaan kirjallisuuteen (Ojasalo ym. 2009). Tämän jälkeen mietin jo aiemmin käyttämieni menetelmien (vertaisanalyysi ja aineistolähtöisen sisältöanalyysi) tuloksien pohjalta, minkälaista tietoa ja aineistoa haluan haastattelullani todella saavuttavan. Seuraavaksi hahmottelin haastattelurungon (Liite 2.), jota myös käytin muistiapunani varsinaisessa haastattelutilanteessa. Nauhoitin haastattelun, jonka jälkeen litteroin sen, luin litteroidun aineiston useaan kertaan ja lopulta kirjoitin haastattelun tulokset puhtaaksi tämän opinnäytetyön lukuun 6.3.

Puolistrukturoitu teemahaastattelu toimi hyvin viimeisenä opinnäytetyössäni käytettynä aineistonkeruumenetelmänä, sillä sen kautta pystyin jo hieman peilaamaan aiempien käyttämieni menetelmien kautta esiin nousseita kehitysideoita ja -ehdotuksia. Yhtä lailla menetelmä syvensi, mutta myös muutti Portfoliopäivän kehittämiseen liittyneitä ajatuksiani. Lisäksi haastattelun kautta selvisi mitä mieltä Suomen valokuvataiteen museo on Portfoliopäivän kehittamisestä, mitä organisaatio siltä toivoo ja mitkä ovat organisaation todelliset resurssit tapahtuman kehittämisen suhteen. Koen, että Heikan antamat haastatteluvastaukset ovat täysin riittävät opinnäytetyöni tarpeiden kannalta, sillä pääsääntöisesti vetovastuu ja päätäntävalta Portfoliopäivään liittyneistä asioista ovat olleet hänellä tapahtuman perustamisesta alkaen.

6 Tapaustutkimuksen tulokset

6.1 Vertaisanalyysistä pohjaa kehittämislle

Vertaisanalyysiin valikoitui yhteensä viisi valokuva-alan toimijaa sekä valokuvataiteen portfolio katselmusta Suomen valokuvataiteen museon ja Portfoliopäivän lisäksi. Otanta oli kansainvälinen, sillä toimijat edustavat myös viittä eri maata: Ranskaa, Yhdysvaltoja, Espanjaa, Venäjää sekä Sveitsiä. Lisäksi toimijat kuuluvat Suomen valokuvataiteen museon jo entuudestaan tuttuihin kontakteihin.

Vertaisanalyysin toimijat:

- Suomen valokuvataiteen museo (<http://www.valokuvataiteenmuseo.fi/fi>)
- Rencontres d'Arles (<https://www.rencontres-arles.com/Home>)
- FotoFest 2016 Biennial (<http://2016biennial.fotofest.org/>)
- PHotoEspana, International Festival of photography and visual arts (<http://www.phe.es/en/>)
- Photoparade in Uglich, International Festival of photography (<http://photofest-uglich.com/>)
- Fotomuseum Winterthur (<http://www.fotomuseum.ch/en/>)

Vertaisanalyysin tapahtumat:

- Portfoliopäivä (Suomen valokuvataiteen museo)
- Photo Folio Review (Rencontres d'Arles)
- The International Meeting Place (FotoFest 2016 Biennial)
- Descubrimientos PHE Week (PHotoEspana)
- Photoparade in Uglich (Photoparade in Uglich)
- Plat(t)form (Fotomuseum Winterthur)

Aloittaessani vertaisanalyysin tekemisen selvisi hetimiten, että Portfoliopäivä on selvästi yksi nuorimmista tulokkaista valokuvataiteen portfolio katselmuksien kentällä. Vanhin vastaava tapahtuma on FotoFest biennaalin The International Meeting Place, joka on perustettu vuonna 1986. Loput neljä tapahtumaa ovat Portfoliopäivän tavoin 2000-luvun jälkeen perustettuja, ja itse asiassa espanjalainen Descubrimientos PHE Week lienee järjestettävän kesällä 2016 ensimmäistä kertaa. Tapahtumansa keston puolesta

Portfoliopäivä puolestaan erottuu selvästi yksipäiväisyydellään, sillä kaikki muut tapahtumat kestävät kolmesta päivästä lähes 16 päivään – valtaosan keston ollessa kuitenkin alle viikon. Neljäsosa vertaisanalyysin portfoliokatselmuksista on järjestetty jonkin toisen tapahtuman, esimerkiksi visuaalisia taiteita yleisesti tai valokuvausta suoranaisesti esittävän festivaalin yhteydessä. Portfoliokatselmus on tällöin yleensä liitetty osaksi festivaalin perusohjelmaa tai sitten avajaisohjelmaa. Portfoliopäivä ja Plat(t)form toimivat ainoastaan erillisinä itsenäisinä tapahtuminaan.

Portfoliokatselmuksien eri kestojen tavoin myös osallistuvien valokuvaajien ja asiantuntijoiden määrä vaihtelee paljon tapahtumakohtaisesti. Pääsääntöisesti sanottakoon, että mitä suurempi tapahtuma, sitä enemmän valokuvaajia ja asiantuntijoita siihen osallistuu. Esimerkiksi FotoFest biennaalin Meeting Place kerää yhteen yli 500 valokuvaajaa ja yli 160 asiantuntijaa 16-päiväisen tapahtumansa aikana. Toisena ääripäänä mainittakoon Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivä, johon tyypillisesti osallistuu 20–25 valokuvaajaa ja 12–15 asiantuntijaa yhden päivän aikana. Yleistetysti sanottakoon, että suurimpien toimijoiden (Arles ja FotoFest biennaali) tapahtumiin osallistuu yli 100 asiantuntijaa, kun taas pienempiin (Portfoliopäivä ja Plat(t)form) vähän alle tai päälle kymmenen. On kuitenkin huomioitava, että Plat(t)formiin kuuluu hieman erityyppinen valokuvaajien esivalinta, jossa ensin 50 valokuva-alan edustajalta (kuraattoreita, professoreita, kustantajia, toimittajia sekä galleristeja) ympäri Eurooppaa pyydetään valitsemaan viisi valokuvaajakandidaattia omalta alueeltaan. Näistä ehdokkuuksista Fotomuseum Winterthur valitsee noin 42 osallistujaa Plat(t)formiin. Myös PHotoEspanan Descubrimientos PHE Week on asiantuntijarakenteeltaan hieman erilainen, sillä portfoliokatselmus koostuu kahdesta eri sessiosta, joihin kumpaankin osallistuu 22 asiantuntijaa eli koko tapahtumaan yhteensä 44. Lisäksi kaikkien kuuden portfoliokatselmuksen asiantuntijaraati koostuu myös kansainvälisistä asiantuntijoista, mutta vain puolet tapahtumista oli kirjoittanut asiantuntijoistaan kattavia kuvauksia nettisivuilleen sekä mahdollistanut tietyn asiantuntijatapaamisen toivomisen.

Kolme kuudesta portfoliokatselmuksesta (Portfoliopäivä, The International Meeting Place ja Plat(t)form) ottavat yleisön osaksi tapahtumaansa jollain lailla. Esimerkkeinä yleisölle avoimuudesta Portfoliopäivän jälkeen järjestettävä Portfolioilta sekä Meeting Place -katselmukseen lukeutuvat iltatapahtumat. Portfoliopäivä ja Plat(t)form ovat lisäksi ainoat tapahtumat, jotka eivät peri pääsymakua osallistujiltaan. Plat(t)form itse asiassa kustantaa ehdokkuuksien kautta tapahtumaan valittujen valokuvataiteilijoiden matkakus-

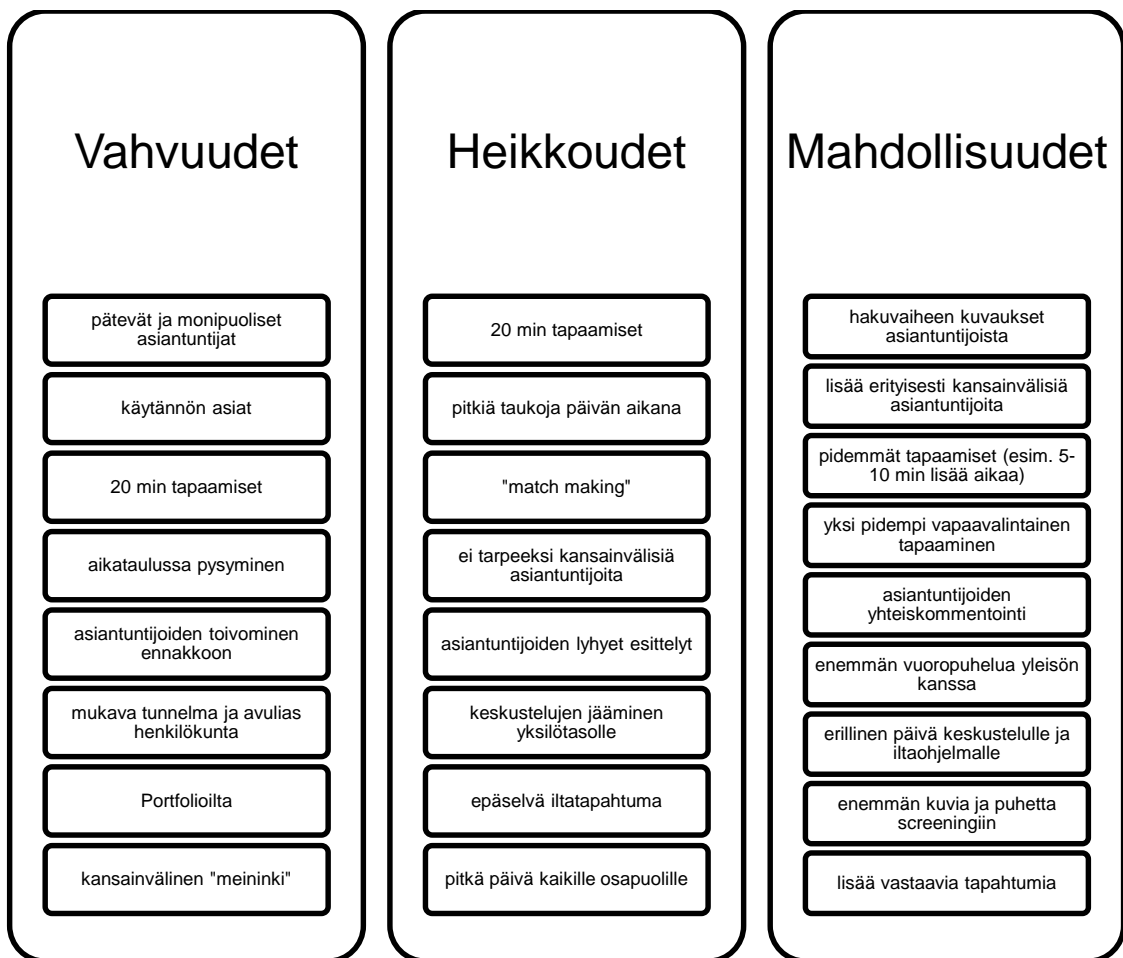
tannukset. Portfoliokatselmuksien maksullisuudessa on myös sikäli eroja, että toiset tapahtumat veloittavat pääsymaksun kertamaksuna; esimerkiksi nettisivuilla lomakkeen kautta tapahtuvan rekisteröitymisen yhteydessä, ja toiset puolestaan perivät maksun asiantuntijatapaamiskohtaisesti. Esimerkkinä tästä Arlesin tapahtuma, joka nettisivuillaan ilmoitti seuraavat hinnat: 195 € (5 tapaamista), 310 € (10 tapaamista), 440 € (15 tapaamista) ja 540 € (20 tapaamista). FotoFest biennaalin Meeting Place on puolestaan määrittänyt portfoliokatselmukselleen niin sanotun sessiokohtaisen hinnan, joka on kunkin session kohdalla noin 815 €. Nämä sessiot on jaettu edelleen neljään osaan, joista kukin kestää kolme päivää, ja jonka aikana valokuvaajalle luvataan ainakin 4 asiantuntijatapaamista päivässä. Parhaimmillaan valokuvaaja pääsee siis tuon kolmen päivän aikana tapaamaan yhteensä 12 asiantuntijaa 815 eurolla. Descubrimientos PHE Week -katselmuksen kohdalla rekisteröityminen kustantaa kerralla 250 € sisältäen kymmenen euron esirekisteröitymismaksun.

Yhteistä kaikille katselmuksille on sponsoreiden ja/tai muiden yhteistyökumppaneiden läsnäolo. Myös sponsoreiden ja yhteistyökumppaneiden määrän voidaan sanoa olevan melko lailla verrannollinen tapahtuman kokoon ja kansainvälisyyteen nähden. Tyypillisesti sponsorit ja yhteistyökumppanit vaihtelevat kunkin tapahtuman kohdalla tunnetuista kamera- ja automerkeistä pienempiin paikallisiin yrityksiin asti. Kolme portfoliokatselmusta kuudesta eli puolet vertaisanalyysiin valikoituneista toimijoista jakaa palkinnon tai palkintoja tapahtumansa päätteeksi, ja yleensä tämä tapahtuu parhaimmin ansioituneille valokuvaajille. Yleisesti ottaen palkinto on useimmiten osallisuus seuraavilla festivaaleilla jollain lailla (Arles & PHotoEspana). Lisäksi puolet toimijoista on lisännyt tapahtumansa nettisivuille hyödyllisiä vinkkejä valokuvaajia varten portfoliokatselmuksiin valmistautumista ajatellen. Toiset ovat liittäneet mukaan myös muita hyödyllisiä vinkkejä tapahtumaan osallistumiseen liittyen, koskien esimerkiksi tapahtumapaikalle matkustamista ja siellä majoittumista. Vain yksi vertaisanalyysin toimijoista ja tapahtumista ei käytä sosiaalista mediaa tapahtumansa jatkeena. Suurin osa toimijoista käyttää esimerkiksi Facebookia tapahtumansa tai mahdollisen iltatapahtumansa sivun, kutsun tai tapahtuman jälkeisen sisäisen yhteydenpitoryhmän muodossa.

6.2 Sisällön analyysistä asiakkaiden tarpeita ja toiveita

Aloitin sisällön analyysin tekemisen käymällä läpi ja kokoamalla yhteen Portfoliopäivän jälkeisiä valokuvataiteilijoilta pyydettyjä palautteita, joita kertyi yhteensä kolmelta vuo-

delta (2011–2012, 2015). Palautetta oli pyydetty annettavan sähköpostitse kunkin Portfoliopäivän jälkeen ja sana oli vapaa. Palautteita saatiin yhteensä 26 Portfoliopäivään osallistuneelta valokuvataiteilijalta ja yleisesti ottaen palautetta annettiin hyvin tasapuolisesti jokaisena vuotena. Lähdin pelkistämään ja tiivistämään kerättyä aineistoa pilkkomalla sen osiin vuosikohtaisesti, jonka jälkeen ryhmittelin esiin nousseita seikkoja tiettyjen teemojen alle. Aineiston teemoittaminen kävi suhteellisen helposti, sillä vaikka palautteet olivatkin monimuotoisia, niistä oli selkeästi huomioitavissa tiettyjä pääpiirteitä. Nämä pääpiirteet olivat Portfoliopäivän vahvuuksiksi, heikkouksiksi ja mahdollisuuksiksi koettuja asioita.

Kuvio 7. Portfoliopäivän vahvuudet, heikkoudet ja mahdollisuudet valokuvataiteilijoilta kerättyjen palautteiden pohjalta vuosilta 2011–2012 ja 2015

6.2.1 Portfoliopäivän vahvuudet

Portfoliopäivän vahvuuksiksi valokuvataiteilijat nimesivät palautteissaan pääsääntöisesti samoja seikkoja vuodesta toiseen. Erityisesti Portfoliopäivän asiantuntijoita kiiteltiin päteviksi ja monipuolisiksi valokuvataiteen osaajiksi. Tapahtuman ohjelman rakennetta painotettiin myös onnistuneeksi ja käytännön asioita hyvin hoidetuiksi; taukoja oli riittävästi sekä kahvi- ja välipalatarjoilu auttoivat jaksamaan läpi pitkän päivän. Asiantuntijoiden kanssa käytyjen kahdenkeskisten istuntojen pituus puolestaan jakoi mielipiteitä; toisten mielestä 20 minuuttia asiantuntijaa kohden oli riittävä aika, toisten mielestä tapaamisten venyttäminen 5–10 minuutilla olisi ollut tarpeen. Monet valokuvataiteilijat myös toivoivat tapaavansa useampia asiantuntijoita päivän aikana, kun taas toiset sanoivat jo ”tällä saldolla” olevansa tyytyväisiä. Myös mahdollisuus toivoa tietyn asiantuntijan tapaamista koettiin tärkeäksi ja sitä toivottiin jatkossakin. Lisäksi hyvänä asiana nähtiin se, että päivän alussa jokaiselle jaetussa henkilökohtaisessa aikataulussa pysyttiin; osittain tarkan kellottajan ansiosta.

Myös Portfoliopäivän tunnelmaa keuhuttiin palautteissa; sitä kuvailtiin lämminhenkiseksi sekä hyvällä tavalla epäviralliseksi. Tästä kiitos kuului omalta osaltaan museon mukavalle ja avuliaalle henkilökunnalle. Lisäksi kahtena viime vuotena järjestetty iltatapahtuma eli Portfolioilta koettiin tarpeelliseksi tapahtumaksi; erityisesti omien töiden ja työs-kentelyn esittelyn sekä siinä harjaantumisen kannalta. Koko tapahtumapäivän kansainvälisyys koettiin positiiviseksi asiaksi ja erityisesti vasta Suomeen muuttaneet valokuvataiteilijat kokivat tapahtuman hyödylliseksi verkostoitumisensa näkökulmasta. Ainoastaan yhdessä palautteessa mainittiin Portfoliopäivän vahvuudeksi sen maksuttomuus.

6.2.2 Portfoliopäivän heikkoudet

Kuten Portfoliopäivän vahvuuksiksi, myös sen heikkouksiksi koettiin melko pitkälti samoja asioita jokaisen kerran jälkeen. Kuten yllä esitetty kuvio (Kuvio 7.) mallintaa, asiantuntijatapaamisten kesto (20 minuuttia) koettiin sekä tapahtuman vahvuudeksi että heikkoudeksi. Toisaalta palautteissa harmiteltiin, että kaikkia asiantuntijoita ei ollut mahdollista päästä tapaamaan päivän aikana, ja että joidenkin valokuvataiteilijoiden päivä saattoi olla pitkiäkin taukoja täynnä. Yhtä lailla toivottiin myös niin sanotusti parempaa ”match makingia” valokuvataiteilijoiden ja asiantuntijoiden samankaltaisten taiteellisten mielenkiinnon kohteiden yhteen saattamiseksi. Myös lisää kansainvälisiä asiantuntijoita kaivat-

tiin selkeästi mukaan Portfoliopäivään, mutta määrän ymmärrettiin kuitenkin olevan riippuvainen lähinnä kustannuksellisista syistä. Ensimmäisinä vuosina järjestettyjen Portfoliopäivien kohdalla lisäksi kritisoitiin tapahtumatilojen hämärää valaistusta sekä alustavan aikataulun puuttumista tai tapaamislistojen muodostumista vasta tapahtumapäivän aikana. Tähän oli kuitenkin reagoitu jo heti seuraavina vuosina.

Asiantuntijoilta toivottiin pidempiä esittelypuheenvuoroja heti aamulla Portfoliopäivän avajaistilaisuudessa, sillä useita valokuvataiteilijoita tuntui kiinnostavan heidän taustansa ja taiteelliset kiinnostuksen kohteensa enemmänkin. Lisäksi ensimmäisinä vuosina harmiteltiin, että Portfoliopäivässä käydyt keskustelut jäivät melko pitkälti yksilötasolle eli asiantuntijan ja valokuvataiteilijan välisiksi. Tätä tarvetta varten luotiin juurikin iltatapahtuma ja Portfolioillan screening, jotka kuitenkin koettiin vielä viimeisen tapahtuman eli vuoden 2015 jälkeisten palautteiden perusteella melko epäselviksi konsepteiksi. Yleisesti ottaen iltatapahtuma koettiin myös melko raskaaksi muutenkin pitkän päivän päätteeksi. Lisäksi kerätyissä palautteissa toivottiin mahdollisuuksien mukaan erikoisruokavalioiden huomioimista sekä jonkinlaisen selvän äänimerkin antamista, kun on aika siirtyä seuraavaan asiantuntijatapaamiseen tai tauolle.

6.2.3 Portfoliopäivän mahdollisuudet

Palautteiden perusteella vahvuuksien ja heikkouksien ohella Portfoliopäivässä oli nähtävissä paljon erilaisia mahdollisuuksia. Kuten aiemmin mainittua, mahdollisuus tietyn asiantuntijatapaamisen toivomiseen koettiin tärkeänä jatkonkin kannalta. Tätä varten asiantuntijoista toivottiin erillisiä aiempaa pidempiä kuvauksia hakuvaiheessa, jotta asiantuntijoiden mahdolliset mielenkiinnon kohteet ja erikoistumiset pystyttäisiin huomioimaan jo toivomusvaiheessa. Useamman kansainvälisen asiantuntijan lisäksi mukaan tapahtumaan kaivattiin erityisesti asiantuntijaa, jolla olisi pedagoginen suhde kuvaan, enemmän taidevalokuvan erikoisasiantuntijoita ja kuraattoreita sekä ”kovan luokan” ammattilaisvalokuvaajaa. Varsinaisia kahdenkeskisiä tapaamisia toivottiin pidennettävän 5–10 minuutilla ja yhtä tapaamista vapaavalintaisen asiantuntijan kanssa 30–45 minuuttiin. Lisäksi ehdotettiin asiantuntijoiden yhteiskomentointia ja yhteenvetoa virallisen päiväohjelman päätteeksi. Näistä yhteenveto toteutettiin viimeisimmän tapahtuman päiväohjelman päätteeksi.

Valokuvataiteen screeningin järjestämistä ehdotettiin jo ensimmäisten Portfoliopäivien jälkeen ja tähän toivomukseen vastattiin vuoden 2014 tapahtuman kohdalla. Myös yleisön läsnäoloa koko päivän ajaksi ehdotettiin, kuin myös töiden julkista esittelyä. Toivottu yhteiskeskustelu on jäänyt vielä toistaiseksi vähemmälle ja yleisesti ottaen enemmän vuoropuhelua yleisön kanssa kaivattaisiinkin mukaan tapahtumaan. Toisaalta koko päivän muuttaminen yleisölle avoimeksi nähtiin kahdelta kantilta, jolloin aloittelevat valokuvataiteilijat saattaisivat jättäytyä pois kokonaan. Tämä puolestaan vaikuttaisi Portfoliopäivään niin, että valokuvataiteilijoiden taso saattaisi nousta, mutta myös homogenisoitua. Portfolioillan ajankohdasta tuli useita ehdotuksia valokuvataiteilijoiden palautteissa, kuten esimerkiksi se, että iltatapahtuma keskustelutilaisuuksineen järjestettäisiin joko erillisenä päivänä tai sitten heti päiväohjelman perään. Tällä hetkellä päiväohjelman ja iltatapahtuman välissä on tavallisesti ollut noin tunnin mittainen vapaamuotoinen hengähdystauko. Varsinaiseen screeningiin toivottiin enemmän töitä kultakin valokuvataiteilijalta sekä lisää puhetta ja mahdollisesti aiheeseen liittyvää asiantuntijaluentoa. Vaihtoehtoisesti ehdotettiin, että kukin valokuvataiteilija voisi pitää oman lyhyehkön presentatation töistään, kestoltaan noin 2-3 minuuttia. Ennen kaikkea palautteista kävi ilmi se, että lisää vastaavanlaisia tapahtumia kaivattaisiin Suomen valokuvataiteen kentälle.

6.3 Teemahaastattelusta kokoava menetelmä

Aivan haastattelun aluksi pyysin Suomen valokuvataiteen museon johtajaa Elina Heikkaa kertomaan, miksi valokuvataiteilijoille suunnattu ammattilaistapahtuma eli Portfoliopäivä alun perin perustettiin. Heikka kertoi museon perustehtävän mukaisesti myös Portfoliopäivän olemassa olon olevan perusteltaessa valokuvataiteen ja -kulttuurin edistämällä ja vaalimisella. Suomen valokuvataiteen museon ollessa valtakunnallinen erikoismuseo perustehtävää edistetään täten Helsingistä käsin ja esimerkiksi kyseisen portfolio katselmuksen kautta. Heikka kertoi ensi kosketuksensa portfolio katselmuksiin uutena museonjohtajana tapahtuneen vuonna 2008, jolloin hän oli käymässä Ranskan Recontres d'Arles -valokuvafestivaaleilla. Tällöin hän ei kuitenkaan vielä itse toiminut portfolioiden arvioijana. Ensimmäisen kerran osana asiantuntijoiden joukkoa Heikka oli syksyllä 2009 Tanskan Odensessa järjestettävässä katselmuksessa, jolloin kiinnostava kokemus herätti ajatuksen vastaavanlaisen tapahtuman järjestämisestä kotimaassa. Näin ollen Suomen valokuvataiteen museon ensimmäinen Portfoliopäivä järjestettiin keväällä 2010.

Käsiteltäessä Suomen valokuvataiteen museon palvelukokonaisuutta Heikka sijoittaisi Portfoliopäivän osaksi valokuvataiteen edistämistä ja vaalimista, sekä erityisesti osaksi kontaktin pitämistä valokuvataiteen ammattilaiskenttään. Hän mainitsee museon alun perin olleen valokuvaajien perustama, ja toiminnan juontaneen juurensa 60-luvulle, jolloin Suomen koko valokuvaajakunta oli varsin aktiivinen. Tällöin Suomessa tapahtui myös suuri hallinnollinen muutos kulttuuria koskevassa tukijärjestelmässä, ja myös valokuvataidetaide pääsi osaksi sitä. Tämä johti hyvin nopeassa ajassa Suomen valokuvataiteen museon perustamiseen, valokuvataiteen koulutuksen aloittamiseen sekä apurahatoiminnan heräämiseen.

Vuosien aikana Portfoliopäivän osalta tapahtuneista muutoksista puhuttaessa Heikka toteaa tapahtumapäivän rakenteen pysyneen melko lailla samana. Portfoliopäivän ohjelma ei ole muuttunut dramaattisesti, vaan siinä on enemmänkin ollut huomattavissa erilaisia variaatioita. Asiantuntijoita on aina pyritty vaihtamaan, mutta tietyt henkilöt on haluttu pitää mukana alueellisistakin syistä. Tästä Heikka antaa esimerkkinä ympäri Suomea sijaitsevien alueellisten valokuvakeskuksien ja taidemuseoiden edustajat. Heikka painottaakin, että toiset asiantuntijat pyydetään mukaan Portfoliopäivään asiantuntijuutensa puolesta, ja toiset puolestaan mahdollisina yhteistyö- ja työtarjouksien antajina valokuvataiteilijoille. Hänen mukaansa ero Portfoliopäivän ja vastaavien kansainvälisten tapahtumien välillä on se, että Portfoliopäivällä pyritään esittelemään valokuvataidetta ja valokuvaajia yleisesti suomalaiselle taidekentälle. Vastaavasti tapahtumaan osallistuvat valokuvaajat saavat tilaisuuden esittäytyä museo- ja galleriaväelle. Asiantuntijoissa ei täten välttämättä ole niinkään juuri valokuvaan erikoistuneita asiantuntijoita, kuten esimerkiksi muiden toimijoiden portfoliokatselmuksissa maailmalla. Tämä johtuu lähinnä siitä, että Suomessa pelkästään valokuvataiteeseen erikoistuneita asiantuntijoita on vain kourallinen. Lisäksi yleisölle avoin iltatapahtuma eli Portfolioilta on järjestetty nyt kahtena viimeisenä vuotena, ja sen konseptin kasvattaminen suuremmalle yleisölle olisi toivottavaa, Heikka mainitsee.

Tapahtumaan osallistuvista valokuvataiteilijoista puhuttaessa Heikka toteaa, että tyypillisesti hakijajoukon enemmistö on nuoria valokuvaajia, joille Portfoliopäivä on usein ensimmäinen kosketus valokuvataiteen portfoliokatselmuksiin. Täten heillä harvoin on erityisiä toiveita, vain lähinnä kiinnostusta tapahtumaa kohtaan. Heikan mukaan monesti tullaankin esittämään asiantuntijoille juurikin vielä prosessissa olevia sarjoja. Alun perin tapahtuman kuvaajavalintoja tehdessä pyrittiin miettimään tasapuolisuutta, jolloin tarkoi-

tuksella mukaan tapahtumaan otettiin ympäri Suomea sekä nuoria että vanhempia valokuvataiteilijoita. Nykyään valinnoissa pyritään lähinnä pitämään korkeaa tasoa yllä jo tasokkaiden asiantuntijoidenkin vuoksi, Heikka tähdentää.

Kysyessäni, miten Portfoliopäivää on pyritty kehittämään ja uudistamaan vuosien varrella Heikka painottaa toiminnan kehittämisenäkökulman olevan lähtöisin jo museon selkärangassa. Uutta Portfoliopäivää suunniteltaessa käydään yleensä läpi ainakin edellisen tapahtuman ohjelma ja rakenne, tarjoilut, tauot sekä henkilökunnan määrä. Heikka toteaaakin tapahtuman konseptin olevan suhteellisen valmis lukuun ottamatta iltatapahtumaa ja yleisön mukaan ottamista, ja se helpottaakin tapahtuman järjestämistä aina suuresti. Nostaessani useassa palautteessa esiin nousseen toivomuksen, jonka mukaan valokuvaajien ja asiantuntijoiden välisiä kahdenkeskisiä istuntoja pitkitettäisiin, Heikka perustelee 20 minuuttia kestävät tapaamiset mielestäni hyvin. Tuo tilanne on hyvin usein kuin nuotio sytyttämistä ja sen käyntiin lähtemisen katsomista. Toisinaan sytytetty nuotio roihuaa ja toisinaan se ei ota millään syttyäkseen. Kyse on kuitenkin lähinnä siitä, millainen valokuvataide asiantuntijaa kiinnostaa ja millaista hän arvostaa. Ammattitaitoista tekemistä Heikan mukaan tapahtumassa on paljon, mutta joskus mielipiteet saattavat mennä ristiin – olivatpa valokuvataiteilijoiden työt sitten kuinka teknisesti moitteettomia tahansa.

Portfolioillan kehittämisestä puhuttaessa Heikka toteaa, että jo valmiiksi pitkän päivän jälkeen voisi olla hyvä, että iltatapahtumaa vetäisivät kokonaan tuoreet voimat. Heikka toivoisi tapahtumasta muodostettavan isompaa kokonaisuutta, jolloin mukaan voisi tuoda myös jotain muuta ohjelmaa valokuvataiteen screeningin oheen. Ylipäätänsä iltatapahtuman nimeä tulisi miettiä uudestaan, sillä nimi ”Portfolioilta” ei oikein sano mitään suurelle yleisölle. Heikka ehdottaakin, että nimeksi voitaisiin vaihtaa esimerkiksi ”Valokuvataiteen ilta” tai jonkin muu helpommin ymmärrettävä nimi. Iltatapahtuman tulisi lisäksi Heikan mielestä olla tarpeeksi erottuva museon muusta toiminnasta. Mitä ilmeisimmin Fotomuseum Winterthurin portfoliokatselmuksen yhteydessä iltatapahtuma on saatu toimimaan, sillä paikalla on myös paljon muuta yleisöä. Kuitenkaan Heikka ei näkisi minkään iltatapahtuman kohdalla varsinaista ”kultamunaa”, vaan hyvin usein suunnataan illalla ”baariin tanssimaan”. Kysyessäni voisiko iltatapahtuman järjestämistä ajatella toisena iltana, Heikka toteaa kustannuksien kasvavan, sillä tällöin kaikille asiantuntijoille tulisi kustantaa ainakin tarvittavat majoitukset.

Tapahtumaan jo aiemmin osallistuneista valokuvataiteilijoista puhuttaessa Heikka listaa asioita, joiden takia Portfoliopäivään halutaan mahdollisesti osallistua uudestaan. Näitä ovat usein valokuvataiteilijoiden uudet työt ja mahdolliset valmiit sarjat sekä uudet asiantuntijat. Toisaalta hän mainitsee, että isoissa portfoliokatselmuksissa toiset valokuvataiteilijat esittelevät samaa sarjaa parinakin peräkkäisenä vuotena. Tämä kuitenkin usein tarkoittaa, että paikalla on ainakin osittain uusia asiantuntijoita, joilta halutaan palautetta. Asiantuntijoista puolestaan riippuu paljon, että mitä heillä on mahdollisesti tarjottavana valokuvataiteilijoille. Toiset ovat erikoistuneet näyttelyiden tekemiseen ja toiset puolestaan lehdessä esittämiseen. Suomen valokuvataiteen museon puolelta Portfoliopäivä saattaa parhaimmillaan poikia valokuvataiteilijalle näyttelyn. Heikan mukaan tätä kuitenkin harvemmin tarjotaan suoraan Portfoliopäivässä, ja lähinnä tavatut kiinnostavat valokuvataiteilijat painetaankin mieleen mahdollisia tulevaisuuden yhteistyökuvioita ajatellen. Toisinaan valokuvataiteilijoille kerrotaan tapahtumassa museon Projekti-tilan avoimesta hausta. Heikka myös mainitsee toisissa tapahtumissa jaettavan palkintoja parhaille portfolioille, mutta hyvin usein tämä on hänen näkökulmastaan sattumankauppaa, sillä kaikki asiantuntijat harvoin pääsevät näkemään kaikkien kuvaajien töitä.

Viime vuonna Portfoliopäivää kohtaan heränneen kansainvälisen kiinnostuksen Heikka kokee hienoksi ja isoksi muutokseksi. Hän näkee tilanteen muuttuneen sikäli, että ennen Helsinki koettiin kovin kalliiksi kaupungiksi, mutta nykyään esimerkiksi Pietarista ja Tallinnasta on yhä helpompi saapua kaupunkiin. Kuitenkin Heikka kokee, että isot Itämeren alueen portfoliokatselemukset kannattaa edelleen pitää siellä, minne on oikeasti edullisinta matkustaa. Myös kansainvälisten asiantuntijoiden kutsuminen mukaan tapahtumaan on lähinnä kustannuskysymys, sillä hotellit ovat vielä suhteellisen kalliita Helsingissä. Toisaalta kyse on melko pienistä summista, mutta hän toteaaakin Portfoliopäivän olevan tällä hetkellä mitoitettuna museon nykyisten resurssien mukaan.

Kun kysyn Heikalta, mitä asioita muiden maiden portfoliokatselmuksista voisi tuoda mukaan Portfoliopäivään hän naurahtaa ja toteaa, että tapahtumahan on melko lailla kopioitu muista vastaavista. Hän kertoo Arlesin festivaalin olevan hieman poikkeuksellinen, sillä siellä on mahdollista synnyttää oma erityinen yhteisöllinen tunnelmansa, kun valokuvataiteilijat ja asiantuntijat elävät yhdessä aamusta iltaan parin päivän ajan. Harmillisesti vastaavaa yhteisöllisyyttä ei ehdi muodostumaan Portfoliopäivän kohdalla yhdessä päivässä. Yleisesti ottaen eurooppalaiset valokuvataiteen toimijat tuntevat toisensa erittäin hyvin, sillä useimmiten he toimivat vuoronperään joko tapahtumien järjestäjinä tai asiantuntijoina niissä, Heikka kertoo.

Entä mitä mieltä Heikka on Portfoliopäivän muuttamisesta maksulliseksi tulevaisuudessa? Hänen mukaansa osallistuminen kansainväliseen edulliseenkin portfoliokatselmukseen maksaa yleensä yli sata euroa, kalleimmat puolestaan lähes tuhat euroa. Myös Portfoliopäivän muuttamista maksulliseksi voisi ajatella, mutta riippuen lähinnä pääsymaksun suuruudesta. Heikan mukaan on huomioitava, että maksullisuus todennäköisesti nostaisi valokuvataiteilijoiden odotuksia Portfoliopäivästä saadun suoran hyödyn suhteen. Lisäksi tämä tulisi nostamaan myös hakijakynnystä tapahtumaan, joten mielellään maksu ei voisi olla kovin korkea ja täten este kenellekään mukaan haluavalle.

Heikka kertoo, että sponsori- ja yritysysteistyötä on kyllä mietitty Portfoliopäivän kohdalla aiemminkin. Esteeksi hän näkisi lähinnä sen, että tapahtuman näkyvyysyhyöty ei ole kovinkaan kummoinen mahdollisia yhteistyökuvioita ajatellen. Hän nostaa esimerkiksi, miten Portugalin Bragassa pidetyssä portfoliokatselmuksessa isoilta paikallisilta yrityksiltä on saatu tapahtuman lopuksi valokuvataiteilijoille jaettavat palkintorahat. On myös tavalista, että joidenkin tapahtumien yhteydessä järjestetyt iltatapahtumat musiikkiesityksiin on kustannettu sponsorien tai muiden yhteistyökumppaneiden toimesta.

Viime vuoden Portfoliopäivän tuotannosta vastanneena minua kiinnosti luonnollisestikin kysyä, minkä asioiden Heikka koki erityisesti onnistuneen tai epäonnistuneen tapahtuman kohdalla vuonna 2015? Heikka vastaa kokevansa tapahtuman kansainvälistymisen suurimmaksi muutokseksi sekä voitoksikin. Lisäksi hänen mukaansa oli mukavaa huomata, että Suomen valokuvataiteen museo mielletään selkeästi kiinnostavaksi, kuin myös Suomi yhtä lailla. Ainoastaan useampien kansainvälisten asiantuntijoiden mukaan pääsy tulisi jollain lailla varmistaa joka vuosi, Heikka sanoo.

Haastattelun päätteeksi kysyn Heikalta, miten juuri *hän* haluaisi Portfoliopäivää kehitettävän. Heikka sanoo toivovansa enemmän vastavuoroisuutta eri toimijoiden väliseen vierailuun, jolloin myös Portfoliopäivään voitaisiin ajatella saapuvan enemmän ulkomaisia asiantuntijoita. Hän myös vihjaa, että Portfoliopäivän järjestämisestä museon jonkin toisen tapahtuman yhteydessä on ollut puhetta, ja myös koululaitosyhteistyötä voitaisiin pitää varteenotettavana lisänä. Lisäksi Heikka toivoisi mukaan tapahtumaan yhä enemmän nuoren polven valokuvaajia sekä hyödynnettävän tässä myös Helsingissä opiskelevia kansainvälisiä vaihto-opiskelijoita. Aivan lopuksi Heikka haluaa vielä painottaa Portfoliopäivää museon palveluksena Suomen valokuvataiteen kentälle. Tapahtuma on ai-

nakin tällä erää maksuton, henkilötyövuosissa sen tuotanto kattaa yhdeltä ihmiseltä lähes kuukauden työt ja suorilta kuluiltaan se kustantaa museolle noin 700–800 euroa. Kuitenkin, museo on Heikan mukaan löytänyt lähes vuosittain jonkin kiinnostavan kansainvälisen valokuvaajan, jonka kanssa on tehty myös myöhempää yhteistyötä Portfoliopäivän jälkeen. Valokuvataiteilijoiden tapahtumasta saamaa hyötyä on sitä vastoin vaikeaa arvioida. Tosiasia on myös se, että Portfoliopäivä saattaisi muuttua perustavanlaatuisesti tulevaisuudessa, mikäli mukaan tapahtumaan päästäisiin taidon sijaan rahalla, Heikka toteaa.

7 Johtopäätökset ja kehittämissuositukset

Tässä luvussa opinnäytetyöni pyrkii kokoamaan käytettyjen aineistonkeruu- ja analyysimenetelmien kautta saadut tulokset johtopäätöksiksi ja yhä edelleen konkreettisiksi ehdotuksiksi Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivän kehittämisen tueksi. Tarkoitukseni on tehdä tämä peilaamalla palvelutuotteiden teoriapohjaa Portfoliopäivän nykytilaan ja realistisiin kehittymismahdollisuuksiin.

Muiden palvelutuotteiden tapaan Portfoliopäivästä on pääsääntöisesti erotettavissa palveluiden peruselementit. Myös Portfoliopäivän tuottamiseen osallistuu asiakas eli valokuvataiteilija, jolloin hyvä vuorovaikutus palvelun kannalta on taattava. Vuorovaikutuksella tarkoitan tässä sekä varsinaisessa tapahtumassa tapahtuvaa suoraa kanssakäymistä valokuvataiteilijoiden kanssa kuin myös sitä ennen ja sen jälkeen käytävää yhteydenpitoa. Tästä syystä on myös muistettava ja hyväksyttävä, että jokainen Portfoliopäivä on omanlaisensa heterogeeninen tilanne, jolloin tilanteet saattavat vaihdella paljonkin vuodesta toiseen. Palvelun aineettomuus tekee puolestaan sen, että valokuvataiteilijan varmuus tapahtumaa ja sen laatua kohtaan tulee jotenkin varmentaa – siinäkin tapauksessa, että tapahtuman maksuttomuudessa pysyttäydytään. Pesosen (2002) mukaan tätä voidaan edesauttaa muun muassa paneutumalla palvelua koskevaan markkinointiin, mutta yhtä lailla mielestäni niin kutsuttu puskaradio ajaa tässä kohtaa samaa asiaa. Uskon nimittäin, että hyvin monet valokuvataiteilijat hakeutuvat mukaan Portfoliopäivään toisen henkilön suosituksen saattamana. Tapahtuman aineettomuus luo lisäksi toisen haasteen, joka liittyy asiakasuskollisuuden luomiseen ja tuotteen tunnetuksi tekemiseen. Rissasen (2006) mukaan nämä etukäteispanostukset kuitenkin kannattavat, sillä hyvän palvelun vaikutukset ovat parhaimmassa tapauksessa erittäin pitkävaikutteisia. Tähän Suomen valokuvataiteen museo pyrkii myös Portfoliopäivän kohdalla.

Portfoliopäivää voidaan siis pitää eräänlaisena museoalan palvelutuotteena ja näin ollen siitä on myös erotettavissa palvelukokonaisuuden ydin-, lisä- ja tukiosat kuten tämän opinnäytetyön luvun 3.3 toinen kuvio (Kuvio 5.) mallintaa. Kuten Kinanen & Toivonen (n.d.) mainitsevat, palvelun ydin ei saa koskaan olla uhattuna uudistuksia tehdessä ja tietyt lisäosatkin tulee turvata. Sen sijaan tukiosat kuuluvat siihen alueeseen, jota voidaan tarvittaessa laajentaa tai supistaa.

7.1 Ydinosan kehittäminen

Vertaisanalyysin tekeminen tuotti monia ajatuksia liittyen Portfoliopäivän kehittämiseen, ja lähinnä koskien sen ydinosan muodostamaa kokonaisuutta. Erityisesti tapahtuman yksipäiväisyys verrattuna toisten tapahtumien monipäiväisyyteen pisti miettimään, että voisiko myös Suomen valokuvataiteen museon portfoliokatselmusta ja/tai iltatapahtumaa jakaa tapahtuvaksi useammalle päivälle. Tämä tarjoaisi helpotusta pitkään päivään, jota toiset valokuvataiteilijat palautteissaan kritisoivat. Toisaalta tämä puolestaan lisäisi museolle tapahtumasta aiheutuvia kustannuksia asiantuntijoiden hotelliöiden lisääntyessä – kuten museon johtaja Elina Heikka haastattelussaan toteaa.

Myös tapahtuman järjestämistä toisen tapahtuman yhteydessä tulevaisuudessa voisi ajatella uutena mahdollisuutena. Haastattelussaan Heikka vihjaa varovaisesti, että esimerkiksi museon vuosittainen tapahtuma PVF eli Poliittisen valokuvan festivaali voisi hyvinkin sopia Portfoliopäivän tarpeeseen. Tällöin voisi ajatella Portfoliopäivän teemoittamista esimerkiksi dokumentaarisen valokuvauksen portfoliokatselmukseksi. Kuten vertaisanalyysin toisten tapahtumien kohdalla, myös Portfoliopäivän yleisölle avoin iltatapahtuma voisi olla osa festivaalin avajais- tai päätösohjelmaa. Vastaavasti muiden museon tapahtumien yhteydessä järjestettäessä Portfoliopäivä voisi saada monia uusia vastaavanlaisia ulottuvuuksia.

Omasta tuotannollisesta näkökulmastani Portfoliopäivään osallistuvien valokuvataiteilijoiden ja asiantuntijoiden määrää ei kannattaisi lähteä muuttamaan – ainakaan kovin radikaalisti. Korkeintaan mieleeni juolahti, että kannattaisiko valokuvaajien ja asiantuntijoiden määrien vastata toisiaan. Tällöin valokuvaajien määrä kylläkin tippuisi lähes kymmenellä osallistujalla, mutta toisaalta silloin tapahtuman korkea valokuvataiteellista tasoa ja yhä edelleen houkuttelevuutta pystyttäisiin ehkä pitämään paremmin yllä. Tällöin myös liian pitkiltä tauoiltaikin tapahtumapäivän aikana vältyttäisiin. On myös selvää, että kansainväliset asiantuntijat ovat kysytyjä, mutta kuten valokuvataiteilijoiden palautteet osoittavat, ymmärretään sen olevan lähes suoraan verrannollinen Portfoliopäivän kustannuksiin museolle ja täten myös maksuttomuuteen. Mielestäni tätä voisi tutkia enemmänkin, sillä valokuvataiteilijoille voitaisiin esimerkiksi kysyä olisivatko he valmiita maksamaan Portfoliopäivään osallistumisesta, mikäli tapahtumaan saataisiin mukaan useampia kansainvälisiä asiantuntijoita.

Jo valokuvataiteilijoiden avoimen haun käynnistyessä Portfoliopäivän nettisivuille voisi ajatella liitettäväksi kattavat kuvaukset jokaisesta tapahtumaan osallistuvasta asiantuntijasta. Kuvauksiin voisi myös liittää, minkälaisesta valokuvasta kyseinen asiantuntija on kiinnostunut. Tällöin valokuvataiteilijoiden olisi helpompi toivoa tietyn asiantuntijan tapaamista ja mitä todennäköisimmin kahdenkeskisistä istunnoista saatu hyöty maksimoituisi. Ennen kaikkea on selvää, että valokuvataiteilijoille tulisi antaa tulevaisuudessakin mahdollisuus asiantuntijatapaamisten toivomiseen.

Kuten Heikka haastattelussaan mainitsee, Portfoliopäivän jälkeistä iltatapahtumaa ajatellen tulisi olla uusia voimia kehissä. Koko Portfoliolla konsepti tulisi ajatella uusiksi, ja jo nimestään lähtien. On totta, että nimi ”Portfoliolla” tuskin kertoo asiaan perehtymättömälle kovinkaan paljoa. Suuria yleisöjä tavoiteltaessa iltatapahtuma tulisi siis nimetä jollain lailla kansantajuisemmin. Myös illan sisältö tulisi miettiä tarkoin tapahtuman tavoitteiden kautta. Itselleni nousi mieleen ajatus, jossa suuret yleisöt saataisiin liikkeelle jonkin aivan muun kuin valokuvataiteen perässä. Toki valokuvataide, screening ja valokuvataiteilijoiden portfoliot olisivat edelleen tärkeässä osassa tapahtumaa, mutta ehkä tarvittaisiin niin sanottu vetonaula saamaan mahdolliset uudetkin yleisöt lähtemään liikekannalle. Kyseinen vetonaula voisi olla esimerkiksi jokin suhteellisen nimekäs artisti, jonka musiikki soveltuisi tapahtuman tyyliin hyvin. Kustannuskysymys toki tämäkin, mutta tällöinhän iltatapahtumasta voisi veloittaa pienehkön pääsymaksun. Yhtä lailla tapahtuman vetonaula voisi olla tunnetun ja mahdollisesti peräti kansainvälisen valokuvataiteen asiantuntijan tai valokuvaajan luento, riippuen tietysti iltatapahtuman tavoitellusta kohdeyleisöstä. Yhtä kaikki, Portfoliolla kehittämisen kohdalla mahdollisuuksia on monia.

Portfoliopäivän maksuttomuuden näkisin sekä sen vahvuutena että myös kehittämistä hidastavana tekijänä. Vertaisanalyysi osoitti, että yhteensä kuuden toimijan tapahtumasta Portfoliopäivä oli ainoa maksuton portfoliokatselmus. Tämä toki mahdollistaa kaikkien valokuvataiteilijoiden hakemisen mukaan tapahtumaan, mutta kuten Heikka haastattelussaan toteaa, tapahtuman taiteellista tasoa on vaalittava – jo pelkkien asiantuntijoidenkin takia. Jo kohtuullisella pääsymaksun veloittamisella Portfoliopäivää, ja erityisesti iltatapahtumaa, olisi mahdollista kehittää ja uudistaa ainakin osittain. Tämä pätee myös iltatapahtumasta perittävään pääsymaksuun. Tällöin myös tapahtuman asiantuntijoille pystyttäisiin mahdollisesti maksamaan korvausta tapahtumassa tehdystä työstä, joka osaltaan mahdollistaisi puolestaan mielenkiintoisten ja kansainvälistenkin asiantuntijoiden saamisen paikalle. Mielestäni tämä voisi olla ehdottomasti kokeilemisen arvoista,

sillä vain yksi valokuvaaja 26:sta palautetta antaneesta piti Portfoliopäivän maksuttomuutta ratkaisevana tekijänä.

Myös erilaisten sponsoreiden ja muiden yhteistyökumppaneiden läsnäololla mukana tapahtumassa pystyttäisiin varmasti osittain kompensoimaan Portfoliopäivän kehittämisestä aiheutuvia kustannuksia. Vertaisanalyysi osoitti, että vain mielikuvitus on rajana mahdollisia sponsoreita ja yhteistyökumppaneita ajatellessa. Esimerkiksi Espanjan (Descubrimientos PHE Week) portfoliokatselmuksen yhtenä yhteistyökumppanina toimii paikallinen hotelliketju. Tämänlaisella yhteistyöllä myös asiantuntijoiden yöpymiskustannuksia saataisiin varmasti pienennettyä. Toki isojen yhteistyökuvioiden kohdalla myös panokset kovenevat, jolloin hyvä näkyvyys on taattava tapahtuman menestyksekkään markkinoinnin kautta. Ennen kaikkea sponsorityö on aloitettava hyvissä ajoin, sen jos minkä ovat aiemmat tuotannolliset kokemukseni osoittaneet. Kuten Heikka haastattelussaan mainitsee, toiset tapahtumat ovat käyttäneet sponsoreiden ja yhteistyökumppaneiden apuja myös esimerkiksi tapahtuman jälkeisessä palkintojen jaossa. Toki tässäkin on käytettävä hyvää makua ja pidettävä huolta, että mahdolliset sponsorit ja yhteistyökumppanit vastaavat tapahtuman tyyliä ja konseptia.

Mikäli Portfoliopäivä kansainvälistyy yhä enemmän, olisi toivottavaa, että se palvelisi kansainvälisiä vieraitaan erityisen hyvin. Tapahtuman tuottajana viime vuonna huomasin monella kansainvälisellä (ja myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelta saapuvalla) valokuvataiteilijalla olleen tiettyjä erityistarpeita, joihin voitaisiin tarjota vastauksia jo museon nettisivuilla. Kaikessa yksinkertaisuudessaan mielestäni riittäisi, että tapahtumaan Suomen valokuvataiteen museolle olisi kattavat saapumisohjeet ja mahdollisesti myös vinkkejä erilaisista lähellä sijaitsevista majoituspaikoista. Näin voitaisiin myös hyödyntää mahdollista yhteistyökuviota hotellialan yrityksen kanssa. Lisäksi vaikutti siltä, että monet tapahtumaan ensimmäistä kertaa osallistuvat valokuvataiteilijat kaipasivat vinkkejä siihen, miten valmistautua asiantuntijoiden tapaamiseen. Vertaisanalyysin kautta huomasin, että toiset tapahtumat olivat itse asiassa käyttäneet osallistuvia asiantuntijoita vinkkilistojen laatimiseen. Yhtä lailla ohjeet voisivat olla myös yleispäteviä mielestäni.

Jo viime vuonna Portfoliopäivän tuotannon käynnistyessä mielessäni kävi ajatus tapahtuman jälkeisestä foorumista, jonka kautta valokuvataiteilijat voisivat pitää yhteyttä toisiinsa, ja miksei mahdollisesti myös osaan asiantuntijoista. Ilokseni huomasin, että tapahtuman jälkeen toiset valokuvataiteilijat todella lisäsivät toisiaan kavereiksi Facebo-

kissa. Käytettävänä yhteydenpidon foorumina voisi toimia esimerkiksi Facebookin sisäinen ryhmä, jolloin tapahtumaan osallistuneiden olisi sieltä helppo löytää toisensa. Tämän tulisi toki olla täysin vapaaehtoista toimintaa. Portfoliopäivän tapahtumakutsu Facebookissa oli mielestäni onnistunut viime vuonna ja se tavoitti mukavasti ihmisiä. Tähän tulisi pyrkiä jatkossakin, ja tapahtuman käyttäytymistä sosiaalisessa mediassa voisikin ajatella kasvatettavan Facebookiakin laajemmalle. Portfoliopäivän kasvaessa voisi sille esimerkiksi ajatella oman Facebook-sivun sekä Instagram-tilin ja -hashtagin perustamista.

7.2 Lisä- ja tukiosien kehittäminen

Vertaisanalyysin tavoin myös toisena menetelmänä käyttämäni aineistolähtöinen sisältöanalyysi tuotti paljon tutkimustuloksia Portfoliopäivän kehittämisen tueksi. Sisältöanalyysin tekemisen kautta esiin nousseet Portfoliopäivän heikkoudet, vahvuudet ja mahdollisuudet puolestaan liittyivät lähinnä tapahtuman lisä- ja tukiosiin.

7.2.1 Vahvuuksien turvaaminen

Valokuvataiteilijoiden palautteiden pohjalta havaituista tapahtuman vahvuuksista on pidettävä kiinni jatkossakin, mikäli mahdollista. Havaitut vahvuudet on listattu tämän työn luvun 6.2 kuviossa (Kuvio 7.). Näistä useimmat ovat jo oletusarvoisia asioita liittyen tapahtuman järjestämiseen, mutta mitään niistä ei tulisi pitää itsestäänselvyytenä.

Portfoliopäivän asiantuntijavalintoihin on edelleen panostettava tulevaisuudessa. Tiettyjen tuttujen henkilöiden mukana olo on edelleen turvattava. Tuoreiden, mutta pätevien näkökulmien mukaan tuominen tapahtuman lisäksi voisi olla tarpeellista, jotta asiantuntijuutta olisi mukana mahdollisimman monenlaista. Tapahtuman ohjelman rakenne tulisi puolestaan jatkossakin suunnitella perusteellisesti ja ajan kanssa. Nykyinen aikataulupohja toimii tässä hyvänä apuna ja perustana. Myös paljon kiitosta saaneesta tarjoilusta päivän aikana ei tulisi tinkiä, ja sitäkin voisi aina mahdollisuuksien mukaan varioida edelliseen vuoteen nähden.

20 minuutin asiantuntijatapaamiset ovat muodostuneet jo vakioksi Portfoliopäivässä, jolloin myös päivän kokonaisuikataulussa pysytään. Äänimerkki tapaamisten ja taukojen välillä on vaihdellut vuosien aikana niin sanotusta lypsykellosta huudahdukseen, ja tähän

tulisikin löytää jonkin kuuluva, mutta selkeä yhtenäinen äänimerkki. Tapahtuman mukava henki ja henkilökunnan avuliaisuus tulevat oman näkemykseni mukaan luonnostaan museon puolelta, ja jokainen Portfoliopäivä onkin varmasti omalla hyvällä tavallaan erilainen ja persoonallinen. Tätä ei tulisi koskaan pyrkiä muuttamaankaan. Iltatapahtuma eli Portfolioilta on hyvää vauhtia vakiinnuttamassa paikkansa osana Portfoliopäivän palvelukokonaisuutta, mutta sen konseptia tulisi kehittää ja selkeyttää vielä. Myös tapahtuman kansainvälisyyden näkisin vahvistuvan entuudestaan, ja tulisikin tutkia, että millä keinoin Portfoliopäivästä voitaisiin tehdä yhä kansainvälisempi portfoliokatselmus.

7.2.2 Heikkouksien poistaminen

Valokuvaajien palautteiden pohjalta havaittuihin Portfoliopäivän heikkouksiin tulisi sitä vastoin puuttua mahdollisuuksien mukaan. Havaitut heikkoudet ovat vahvuuksien tapaan esitetty tämän työn luvun 6.2 kuviossa (Kuvio 7.). Kuten Heikka haastattelussaan toteaa, perinteisesti portfoliokatselmuksissa on ollut tapana, että valokuvataiteilijoiden ja asiantuntijoiden väliset kahdenkeskiset istunnot kestävät 20 minuuttia. Itse en myöskään lähtisi tätä vaihtamaan, sillä tapahtuman viime vuotisena tuottajana päivä pyöri mielestäni jouhevasti juurikin sen pituisten istuntojen osalta. Toki tämä vaatii valokuvataiteilijalta hyvää kykyä puhua töistään tiivistetysti, mutta yhtä lailla sitä voidaan pitää tapahtumasta saatuna oppina. Oman työn tiivistetystä esittelystä, siihen pyrkimisestä ja tähtäämisestä voisi vinkata esimerkiksi nettisivun valokuvataiteilijoille suunnattujen valmistautumisvinkkien osiossa. Tällöin kenelläkään ei ainakaan oletusarvoisesti pitäisi ajan loppua kesken.

Pitkien päivän aikana muodostuneiden taukojen poistamiseksi ehdottaisin valokuvaajien ja asiantuntijoiden määrien muuttamista toisiaan vastaaviksi. Muussa tapauksessa, tapahtumapäivän asiantuntijatapaamisten aikataulut tulisi pyrkiä muodostamaan entistä tiiviimmiksi. Valokuvataiteilijoiden ja asiantuntijoiden väliseen ”match makingiin” tulee myös panostaa jatkossa. Tämä toisaalta tehdään valokuvaajien omien toiveiden pohjalta, joten informaatiot kunkin asiantuntijan taustoista ja taiteellisista mielenkiinnon kohteista tulisivat olla valokuvaajien tiedossa jo etukäteen. Tästä voisi huolehtia esimerkiksi tässä opinnäytetyössä jo aiemmin ehdottomallani keinolla, jolloin jo valokuvataiteilijoiden avoimen haun alkaessa museon nettisivuille listattaisiin tapahtuman asiantuntijoista kyseisiä seikkoja kattavat kuvaukset eli asiantuntijaprofiilit.

Myös keskustelujen yksilötasolle jäämiseen täytyisi pyrkiä löytämään ratkaisu. Osaltaan tämä toteutuisi luomalla yleiselle keskustelulle entistä avoimempaa ilmapiiriä. On selvää, että tapahtuman virallinen päiväohjelma tulee tuskin muuttumaan tulevaisuudessa, mutta iltatapahtumaan keskustelevaisuuteen on mahdollista vaikuttaa. Kuten Heikka haastattelussa asian esitti, Portfolioillassa tulisi päiväohjelman jälkeen olla uusia energisiä voimia kehissä. Tämä tarkoittaisi, että iltatapahtuman screeningin moderaattoriksi tulisi valita sellainen päiväohjelman aikana taka-alalla ollut henkilö, joka toimisi myös hyvänä tunnelman luojana ja keskustelun herättäjänä. Myös omia töitään julkisesti esittelemään halukkaita valokuvaajia voitaisiin konsultoida etukäteen iltatapahtumaa mietittäessä, jolloin kukaan ei joutuisi lavalle pakon edessä. Yleistettäköön viime vuoden tapahtumaa ajatellen, että lähes puolet valokuvataiteilijoista olivat innoissaan tai ainakin halukkaita esittelemään töitään, kun taas puolet tuntuivat lähinnä kärsivän siitä.

Yleisesti ottaen iltatapahtuman konseptia on selkiytettävä, ja pidettävä huoli, että myös valokuvaajat ovat perillä omasta osuudestaan siinä. Viime vuonna erityisesti valokuva- taiteen screening aiheutti sekaannusta, sillä ohjeistus ja toteutus eivät lopulta aivan kohdanneet. Screeningin kulusta on siis tehtävä selkeä kokonaisuus, ja varmistettava, että myös valokuvataiteilijat sen ymmärtävät. Koko Portfoliopäivä iltatapahtumineen on pitkä päivä kaikille osapuolille; niin valokuvaajille, asiantuntijoille kuin museon henkilökunnal- lekin. Tähän en oikeastaan näe muuta helpotusta kuin että iltatapahtuma järjestettäisiin toisena päivänä. Mutta kuten aiemmin mainittua, tämä nostaisi puolestaan tapahtuman kokonaiskustannuksia, ja näin ollen vaatisi oleellisten muutoksien ja toimenpiteiden te- kemistä liittyen tapahtuman muuttamiseen maksulliseksi ja/tai yritysysteistyökuvioihin.

7.2.3 Mahdollisuuksien jalostaminen

Kahdessa edellisissä luvussa läpi käymäni Portfoliopäivän vahvuudet ja heikkoudet sekä ehdottamani kehitysideat ovat osaltaan käsitelleet valokuvaajien palautteiden pohjalta esiin nousseita tapahtuman kehittymismahdollisuuksia (Kuvio 7.). Haluaisin kuitenkin vielä nostaa esiin erityisesti pari asiaa, joita mielestäni voisi hyvin jalostaa tapahtuman mahdollista tulevaa käyttöä varten.

Palautteissa ehdotettiin, että yksi valokuvaajan ja asiantuntijan välinen kahdenkeskinen tapaaminen voisi olla pidempi kuin 20 minuuttia. Istunnon pituudeksi ehdotettiin 30–45 minuuttia. Itse lähtisin kokeilemaan tätä päivän viimeisenä asiantuntijatapaamisena, ja

kestoltaan tavallisen istunnon kaksinkertaistamisella eli 40 minuutilla. Itse asiassa valokuvataiteilijat voisivat jo hakuvaiheessa toivoa juurikin tässä istunnossa tapaavaansa asiantuntijaa. Näin he saisivat viettää toivotusti hieman pidemmän ajan juuri sen asiantuntijan kanssa, jonka palautteesta he kokevat eniten hyötyvänsä.

Myös ehdotus asiantuntijoiden yhteiskommentoinnista vaikutti mielenkiintoiselta ajatukselta. Tämä kuitenkin edellyttäisi, että kaikki asiantuntijat olisivat perehtyneet jokaisen valokuvataiteilijan teoksiin päivän aikana. Yhteiskommentointi voisi mielestäni toimia parhaiten iltatapahtuman kohdalla, jolloin screeningiin yhdistettynä sitä voisi ajatella kunkin vuorossa olevan valokuvaajan osuuden päätteeksi. Lisäksi vuoropuhelua yleisön kanssa toivottiin palautteiden perusteella. Näkisin tämän mahdolliseksi iltatapahtumassa niin, että screeningin tai vaihtoehtoisen keskustelun moderaattori pystyisi tempaamaan myös yleisön mukaan keskusteluun. Tässäkin on siis kyse lähinnä rohkaisevan, rennon ja keskusteleavan ilmapiirin aikaan saamisesta. Myös valokuvaajien töiden osuutta screeningissä on mietittävä uudestaan. Itse näkisin tämän niin, että mieluummin liian paljon valokuvia kuin liian vähän valokuvataiteilijaa kohden. Ehkäpä tässä kohtaa voisi ajatella, että kukin halukas valokuvaaja voisi pitää oman lyhyehkön presentaation töistään ja työskentelystään. Aikaraja presentaatiota kohtaan luonnollisestikin annettaisiin, ja museon täytyisi saada materiaalit etukäteen yhtenäisen esityksen koostamiseksi, mutta muuten valokuvaajat voisivat vastata oman osuutensa sisällöstä.

Ennen kaikkea palautteissa painotettiin, että Portfoliopäivän tapaisia tapahtumia kaivattaisiin lisää Suomen valokuvataiteen kentälle. Mikäli Portfoliopäivän konsepti iltatapahtuma mukaan luettuna saataisiin toimivaksi ja kustannustehokkaaksi kokonaisuudeksi Suomen valokuvataiteen museonkin kannalta, niin miksei tapahtumaa voitaisi järjestää useamminkin – esimerkiksi puolen vuoden välein. Myös pelkän iltatapahtuman erottamista Portfoliopäivästä ja tuotteistamista edelleen voitaisiin ajatella, jolloin siitä voisi tehdä niin sanotusti kevyemmän tuotannon, ja jota voisi operoida museon kuukausitasolla – esimerkiksi eräänlaisena klubitapahtumana.

8 Pohdinta

Opinnäytetyöni tarkoitus oli kartoittaa Suomen valokuvataiteen museon valokuvataiteilijoille suunnatun ammattilaistapahtuman eli Portfoliopäivän kehittämisen tueksi konkreettisia ehdotuksia ja ideoita. Työni on avoin kehittämishanke, jolloin lähtötilanne oli alun perinkin melko suurpiirteinen ja kehittämistä vaativat kohteet täsmentyivät vasta tutkimustyön edetessä.

Käytettyjen aineistonkeruu- ja analyysimenetelmien (vertaisanalyysi, aineistolähtöinen sisältöanalyysi, puolistrukturoitu teemahaastattelu) jälkeen käsitykseni Portfoliopäivän kehitystarpeista jakoutuivat koskemaan joko tapahtuman ydinosaa tai siihen liittyviä lisä- ja tukiosia. Tehty jaottelu tapahtuman eri osien välillä selvensi erityisesti sitä, mitkä osa-alueet tulee turvata jatkossakin ja mitä voidaan puolestaan laajentaa tai vaihtoehtoisesti supistaa tulevaisuudessa. Yhtä lailla huomasin, että rajat ja kehittämisen kohteet näiden kolmen eri osa-alueen välillä olivat osittain hyvinkin häilyviä ja päällekkäisiä.

Kuten opinnäytetyöni teoriaosuudessa esitin, Portfoliopäivän ydinosaa käsittää kaikki ne puitteelliset ja rakenteelliset asiat, jotka muodostavat valokuvataiteilijoille suunnatun ammattilaistapahtuman kokonaisuuden. Tähän lukeutuvat tämän työn luvuissa 5.1, 6.1, 6.3 ja 7.1 käsittelemäni seikat: tapahtuman kesto päivissä, yhteys toiseen tapahtumaan, valokuvaajien ja asiantuntijoiden määrät, kansainvälisten asiantuntijoiden määrä, asiantuntijoiden kuvaukset, asiantuntijatapaamisten toivominen, avoimuus yleisölle, tapahtuman maksullisuus, mukana olevat sponsorit ja/tai yhteistyötahot, palkintojen jako, vinkit liittyen tapahtuman valmistautumiseen sekä sosiaalinen media.

Sitä vastoin Portfoliopäivän lisä- ja tukiosien kehittäminen keskittyy pienempiin kokonaisuuksiin ja yhä edelleen niiden yksityiskohtiin. Lisäosat käsittävät tässä tapauksessa valokuvataiteilijan ja asiantuntijan välisiä kahdenkeskisiä tapaamisia sekä yleisölle avointa iltatapahtumaa eli Portfolioiltaa. Tapahtuman tukiosiin kuuluvat täten yhä pienemmät lisäosien sisälle jäävät kokonaisuudet ja yksityiskohdat – kuten esimerkiksi kullekin osanottajalle jaettavat henkilökohtaiset aikataulut, asiantuntijatapaamisten kellotus, tarjoilut, tauot, iltatapahtuman screening ja dj. Näitä asioita käsittelemän tarkemmin tämän työn luvuissa 6.2, 6.3 ja 7.2.

Kaiken kaikkiaan, Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivä on ja se koetaan erittäin tärkeäksi ammattilaistapahtumaksi kotimaan valokuvataiteen kentällä. Tapahtuman

tulevaisuus on siis turvattava, ja kehitystarpeisiin vastattava. Varsinaisesti tapahtuman kehityskohteita ei ole useita, sillä mitään sen osa-aluetta ei oikeastaan tarvitse keksiä uudestaan. Sanottakoon, että Portfoliopäivän ydin-, lisä- ja tukiosat ovat päällisin puolin kunnossa – ne tarvitsevat vain hieman hienosäätöä. Lisä- ja tukiosia kehittämällä ja kohtamalla voidaan jo varmasti turvata tapahtuman kiinnostavuus niin, että se houkuttelee sekä tapahtumasta vasta kuulleita että siihen jo aiemmin osallistuneita valokuvataiteilijoita – niin Suomessa kuin kansainvälisestikin.

Tekemieni johtopäätöksien ja kehittämissuositusten kautta Portfoliopäivän perustavaanlaatuiseksi ongelmaksi näkisin lähinnä tapahtuman tuotannosta museolle aiheutuvat kustannukset suhteessa siitä saamattomiin tuloihin. Vastaavat ongelmat tulevat väistämättäkin erilaisten tapahtumien suurpiirteisen kehittämisen tielle. Tämän työn luvussa 7 tekemieni isompia linjauksia koskevien ehdotusten käyttöön ottaminen vaatii täten palvelun kokonaisuuden osittain uudelleen hahmottamista, ja tarkkaa harkintaa sekä rohkeuttakin. Toivon kuitenkin, että esimerkiksi Portfoliopäivän muuttamista maksulliseksi tai sponsoreiden ja yhteistyökumppaneiden mukaan ottamista ei pidetä täysin mahdottomina ajatuksina tapahtuman tulevaisuuden kannalta. Jos ei muuten, niin ainakin toivon ehdotuksieni toimivan herättelevänä ja mahdollisesti myös liikkeelle panevana voimana Portfoliopäivän tuotannon uudistamisen ajankohtaistuessa.

Mikäli saisin mahdollisuuden tehdä tämän opinnäytetyön uudelleen, mieleni tekisi perehtyä vertaisanalyysin toimijoiden portfoliokatselmuksiin yhä syvemmin. Nettisivuja tutkimalla saa vain pintaraapaisun tapahtumien todellisuudesta, joten esimerkiksi varsinaisen benchmarking-vierailun tekeminen kunkin portfoliokatselmuksen kohdalla voisi olla kiintoisaa. Yhtä lailla Portfoliopäivään osallistuneiden valokuvataiteilijoiden haastattelu voisi olla järkevää, jotta tiettyjä palautteissa nousseita seikkoja päästäisiin tarkentamaan. Myös jonkinlainen museon henkilökunnalle toteutettava yhteisöllinen ideointimenetelmä voisi tuottaa yhä enemmän erilaisia ideoita Portfoliopäivän lisä- ja tukiosien kehittämisen tueksi.

Vaikka tämä opinnäytetyö ei ehkä tuottanut mitään uutta tietoa koskien Portfoliopäivää, niin ainakin koen sen vahvistavan käsityksiä tapahtuman vahvoista ja heikoista puolista sekä kehittymismahdollisuuksista. Työ ikään kuin kokoaa yhden Suomen valokuvataiteen museon palvelutuotteen kansien väliin ja voi samalla toimia eräänlaisena ohjekir-

jana tulevia Portfoliopäiviä suunniteltaessa. Yhtä lailla tästä työstä on varmasti mahdollista löytää joitakin kiinnostavia kohteita mitä tahansa kulttuurialan palvelua tai sen osa-aluetta kehittäessä.

Lähteet

FotoFest 2016 Biennial, The International Meeting Place <http://2016biennial.fotofest.org/portfolio-reviews.aspx#.VxY6GkZ_Bzl> (luettu 19.4.2016)

Fotomuseum Winterthur, Plat(t)form <<http://www.fotomuseum.ch/en/explore/platform/>> (luettu 19.4.2016)

Kinanen & Toivonen, Pauliina & Marja n.d. Opas museopalveluiden asiakaslähtöiseen tuotteistamiseen: Avara museo - kehittyvä oppimisympäristö aikuisille -hanke. <http://www.museoliitto.fi/doc/avara_museo/Opas_museopalveluiden_asiakaslaht_tuotteistamiseen.pdf> (luettu 12.4.2016)

Ojasalo & Moilanen & Ritalahti, Katri & Teemu & Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro Oy.

Parobeck, Julia 2016. A question considering Photo Folio Review. Sähköpostiviesti: 16.5.2016

Pesonen & Lehtonen & Toskala, Hanna-Leena & Jaakko & Antero 2002. Asiakaspalvelu vuorovaikutuksena: Markkinointia, viestintää, psykologiaa. Jyväskylä: PS-kustannus.

PHotoEspana, Descubrimientos PHE Week <<http://www.phe.es/en/phe/descubrimientos>> (luettu 19.4.2016)

Photoparade in Uglich <<http://photofest-uglich.com/>> (luettu 19.4.2016)

Recontres d'Arles, Photo Folio Review & Gallery <https://www.recontres-arles.com/C.aspx?VP3=CMS3&VF=ARL_975_VForm&FRM=Frame:ARL_834> (luettu 19.4.2016)

Rissanen, Tapio 2006. Hyvän palvelun kehittäminen. Vaasa: Kustannusosakeyhtiö Pohjantähti.

Suomen valokuvataiteen museo <<http://www.valokuvataiteenmuseo.fi/fi>> (luettu 30.3.2016)

Suomen valokuvataiteen museo, Portfoliopäivä <<http://www.valokuvataiteenmuseo.fi/fi/component/content/article/11179>> (luettu 19.4.2016)

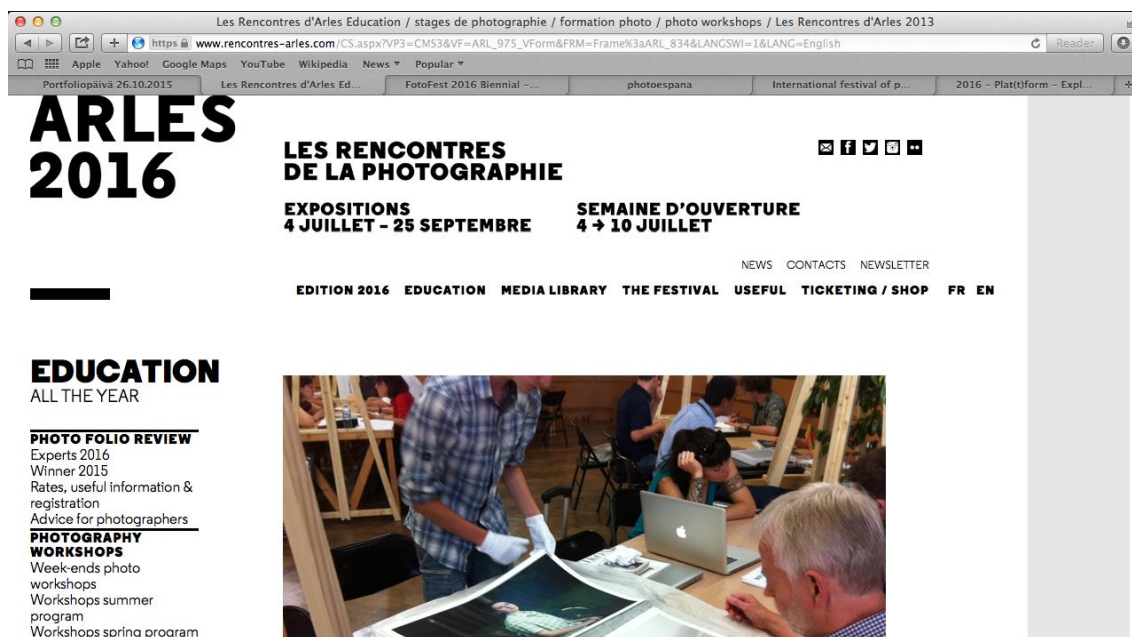
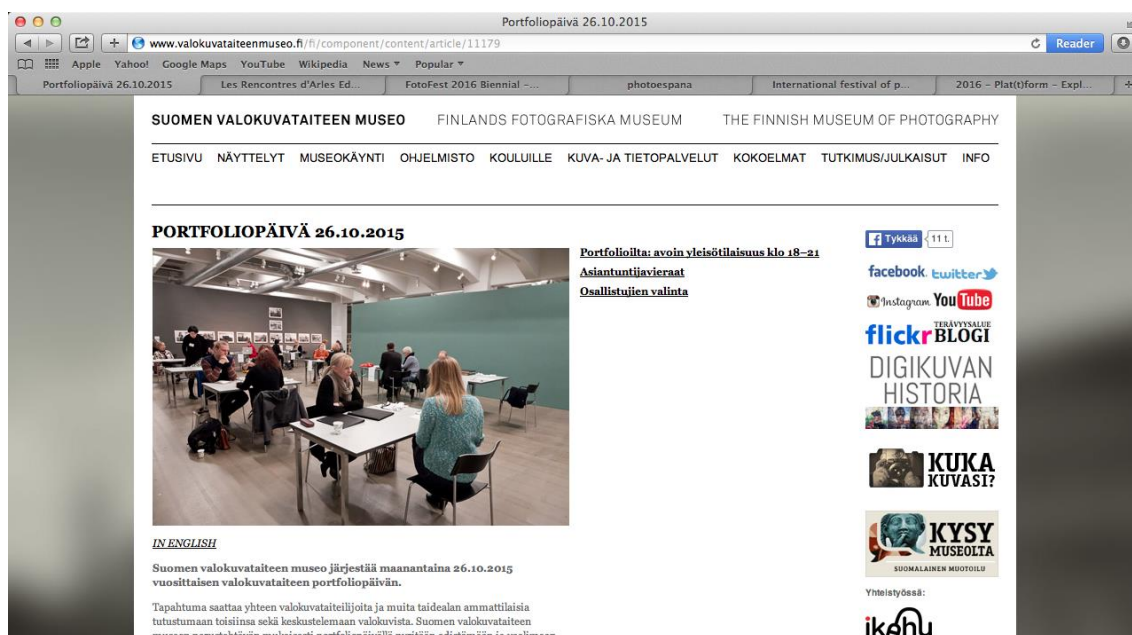
Suomen valokuvataiteen museon säätiön toimintakertomus 2015. 2015. Suomen valokuvataiteen museo.

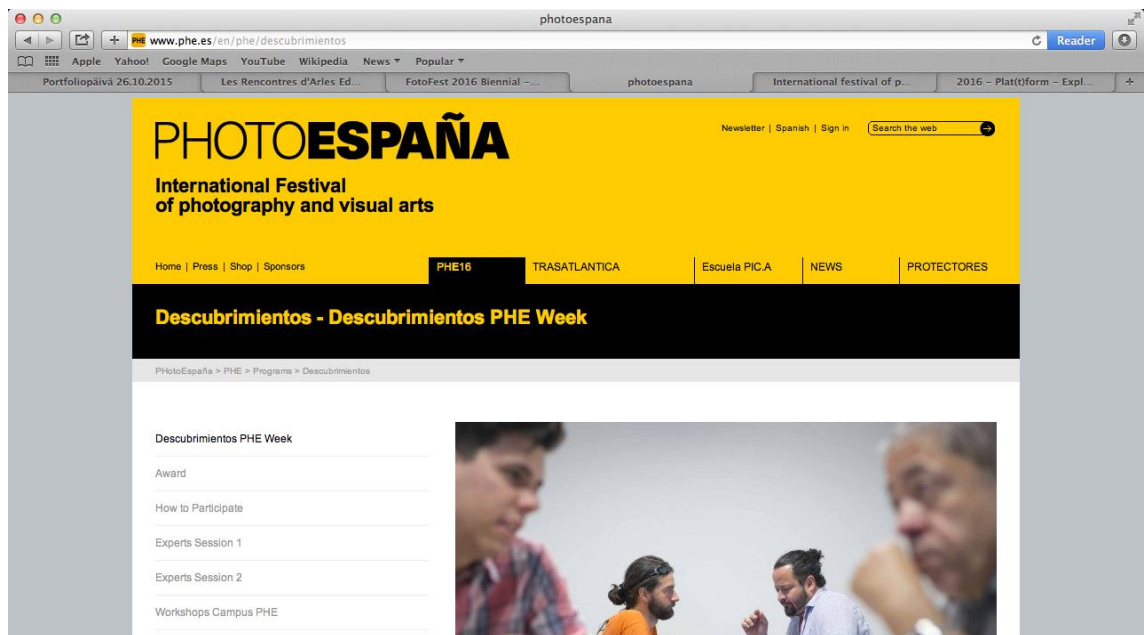
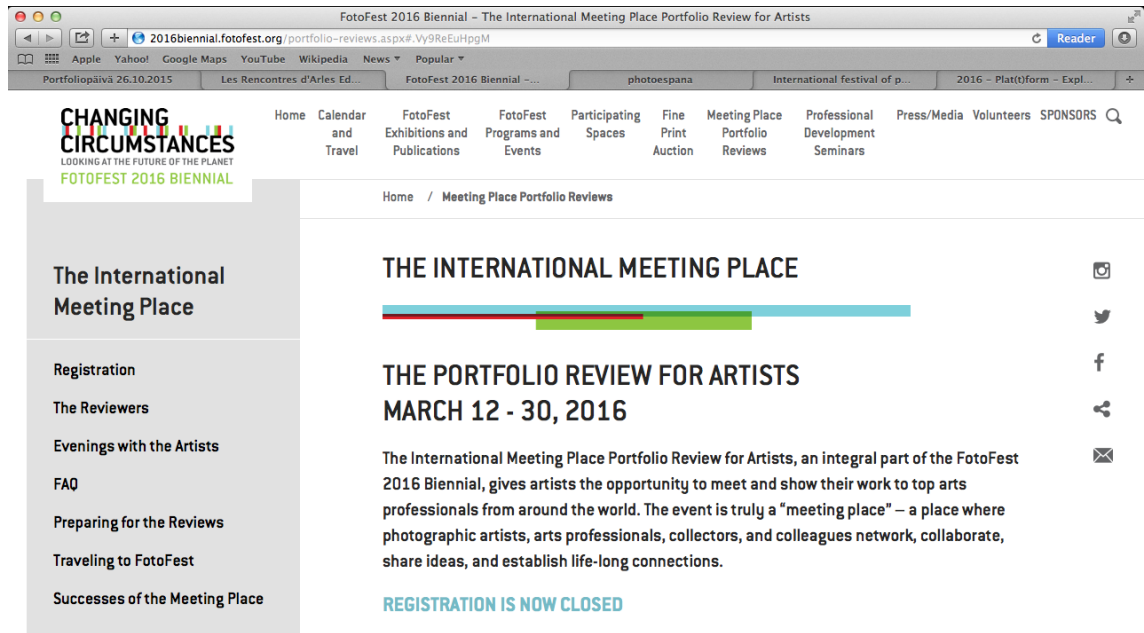
Haastattelut

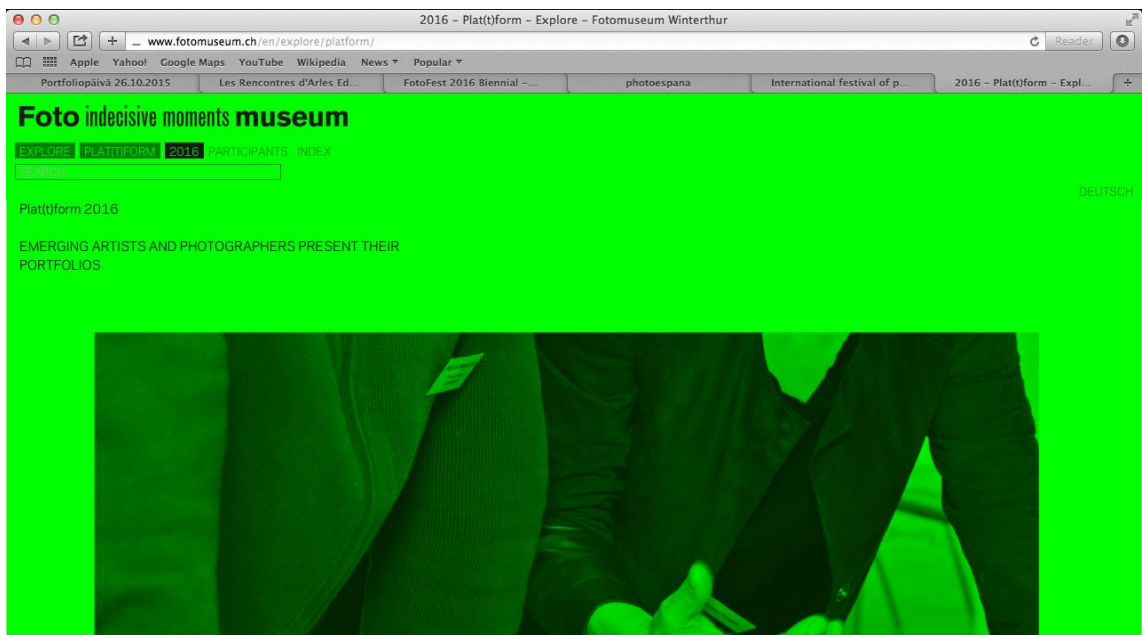
Heikka, Elina 2016. Museon johtaja. Suomen valokuvataiteen museo. Haastattelu:
9.5.2016

Vertaisanalyysin toimijoiden portfoliokatselmuksien nettisivut

Ruutukaappaukset Suomen valokuvataiteen museon (Portfoliopäivä), Rencontres d'Arlesin (Photo Folio Review), FotoFest 2016 biennaalin (The International Meeting Place), PHotoEspanan (Descubrimientos PHE Week), Photoparade in Uglichin (Photoparade in Uglich) sekä Fotomuseum Winterthurin (Plat(t)form) portfoliokatselmuksien nettisivujen etusivuista.

Teemahaastattelun runko

Teemahaastattelussa käytettyjen haastattelukysymyksien runko.

Valokuvataiteilijoille suunnatun ammattilaistapahtuman kehittäminen

Suomen valokuvataiteen museon Portfoliopäivä

Haastattelu 9.5.2016

Elina Heikka, museon johtaja

1. Mihin tarpeeseen Suomen valokuvataiteen museon portfolio katselmus alun perin perustettiin?
2. Mikä tehtävä Portfoliopäivällä mielestäsi on tällä hetkellä ajatellen museon palvelukokonaisuutta?
3. Miten Portfoliopäivä on muuttunut vuosien varrella?
4. Koetko palvelun käyttäjien (valokuvataiteilijoiden) tarpeiden muuttuneen vuosien varrella? Jos, niin miten?
5. Miten Portfoliopäivää on pyritty kehittämään ja uudistamaan?
6. Miten yleisölle avointa iltatapahtumaa (Portfolioilta) tulisi kehittää tai uudistaa?
7. Mitä uutta Portfoliopäivän tulisi tarjota siihen jo aiemmin osallistuneille valokuvataiteilijoille?
8. Mistä luulet Portfoliopäivään kohdistuneen kansainvälisen kiinnostuksen heränneen? Miten tähän kasvavaan tarpeeseen tulisi pystyä vastaamaan tulevaisuudessa?
9. Voisiko muilta vastaavilta kansainvälisiltä tapahtumilta (Photo Folio Review, The International Meeting Place, Descubrimientos PHE Week, Photoparade in Uglich, Plat(t)form) tuoda jotain uutta Portfoliopäivään? Jos, niin mitä?
10. Portfoliopäivä on harvoja maksuttomia portfolio katselmuksia, mutta sen muuttamisesta maksulliseksi on ollut puhetta. Miten luulet tapahtuman muuttuvan, mikäli näin tapahtuisi?
11. Miten mahdollisia sponsoreita ja muita yhteistyötahoja voitaisiin hyödyntää Portfoliopäivän tuotannossa?
12. Mitkä asiat mielestäsi joko epäonnistuivat tai onnistuivat viimeisimmän Portfoliopäivän (2015) kohdalla? Miksi?
13. Miten Portfoliopäivää tulisi *sinun* mielestäsi kehittää eteenpäin?